

SINT-JAN-IN-D'OLIEKERK VAN VREMDE (BOECHOUT)

BEHEERSPLAN

06/10/2017

**Gemeente Boechout
Heuvelstraat 91, 2530 Boechout**

**Onroerend Erfgoed
Anna-Bijnsgebouw, Lange Kievitstraat 111-113 / bus 53
2018 Antwerpen**

**Pajo Plan Architecten ism Johan Grootaers, erfgoedexpertise
Ninoofsesteenweg 122
1670 Pepingen.**

INHOUDSTAFEL

1. IDENTIFICATIE EN GRAFISCHE AFBAKENING
2. HISTORISCHE NOTA
3. INVENTARIS VAN DE ERFGOEDELEMENTEN – HUIDIGE TOESTAND
4. BESCHRIJVING VAN DE ERFGOEDWAARDEN
5. VISIE OP TOEKOMSTIG BEHEER
6. OPSOMMING EN VERANTWOORDING BEHEERSMAATREGELEN
7. OPVOLGING EN EVALUATIE
8. BIJLAGEN

1. IDENTIFICATIE EN GRAFISCHE AFBAKENING

1.1 OPMAAK BEHEERSPLAN

1.1.1 AANLEIDING

De jarenlange slechte toestand van de daken van de Sint-Jan-in-d'Oliekerk te Vremde, heeft geleid tot ernstige gevolgschade in de dakstructuur en in de interieurafwerking van de kerk. Gezien de zeer slechte staat van de daken, werd de dakrestauratie reeds wegens hoogdringendheid uitgevoerd (afgerond en voorlopig opgeleverd in december 2015).

De dossiers voor de volgende restauratiefasen aan de kerk worden momenteel voorbereid. Het betreft: de restauratie van het exterieur en de glasramen, de restauratie van het interieur, het vernieuwen van de technieken, de heraanleg van de riolering, de heraanleg van het kerkhof rondom de kerk en de restauratie van de metalen kerkhofafsluiting.

Deze geplande restauratiedossiers vormen de aanleiding voor het opstellen van dit beheersplan. De bouwheer wenst voor deze werken immers beroep te doen op financiële steun, via erfgoedpremies.

1.1.2 DOEL

Het beheersplan heeft als doel om een lange termijnvisie te vormen voor het verdere onderhoud en de komende restauratiewerken aan de Sint-Jan-in-d'Olie-kerk, het omliggend kerkhof en de kerkhofafsluiting.

1.2 IDENTIFICATIE

BENAMING	:	Parochiekerk Sint-Jan-in-d'Olie
ADRES	:	Dorpsplaats z.n., 2531 Vremde (Boechout)
KADASTERNUMMERS	:	2 ^{de} afdeling, sectie B, nummer(s) 111A
BETREFFENDE	:	kerk met omliggend kerkhof en kerkhofafsluiting
BOUWHEER	:	Gemeente Boechout
ADRES	:	Heuvelstraat 91, 2530 Boechout
RUIMTELIJKE CONTEXT	:	
Gewestplan Antwerpen	:	Woongebied
GRUP (d.d. 19/06/2009)	:	Buitengebied
RUP	:	niet van toepassing
BPA	:	niet van toepassing
BESCHERMING	:	
Statuut	:	Monument
Datum beschermingsbesluit	:	22/04/1993
Nummer beschermingsbesluit	:	2504
Inhoud	:	Orgel in de kerk Sint-Jan-in-d'Olie
Waarden	:	kunsthistorisch
Statuut	:	Monument
Datum beschermingsbesluit	:	24/10/1995
Nummer beschermingsbesluit	:	2938
Inhoud	:	Parochiekerk Sint-Jan-in-d'Olie
Waarden	:	artistiek en historisch

Statuut	:	Dorpsgezicht
Datum beschermingsbesluit	:	24/10/1995
Nummer beschermingsbesluit	:	2938
Inhoud	:	Dorpsplaats, met inbegrip van de kerk, het kerkhof en de kerkhofafsluiting
Waarden	:	artistiek, historisch en volkskundig

De beschermingsbesluiten zijn opgenomen in bijlage 2 en 3.

INVENTARIS ONROEREND ERFGOED :

Identificatienummer	:	12589
Typologie	:	parochiekerk, kerkhoven, hekken en gedenktekens
Stijl	:	neogotiek
Datering	:	derde kwart van de 19 ^{de} eeuw
Architect bouw	:	Eugeen Gife
Extract uit inventaris	:	zie bijlage 4

1.3 AFBAKENING

Het voorliggend beheersplan werd opgemaakt voor de Sint-Jan-in-d'Oliekerk, het omliggende kerkhof en de kerkhofafsluiting. Deze afbakening werd tijdens een voorbereidende vergadering van 11 mei 2015, in onderling overleg met de erfgoedconsulenten van het agentschap Onroerend Erfgoed van de provincie Antwerpen, beslist.

De Sint-Jan-in-d'Oliekerk te Vremde is beschermd als monument en aldus ook opgenomen in de bescherming als dorpsgezicht. Het omringende kerkhof en de kerkhofafsluiting zijn eveneens beschermd als monument.

Het beschermd dorpsgezicht is vrij uitgestrekt en behelst het dorpsplein met kerk en kerkhof, de bebouwing rondom het plein en enkele aanpalende straten. Binnen dit beschermd dorpsgezicht vormen de Sint-Jan-in-d'Oliekerk, het kerkhof en de kerkhofafsluiting een sterk ensemble. Dit ensemble is beeldbepalend binnen het dorpsgezicht, zodat met de erfgoedconsulenten werd afgesproken om de kerk, het kerkhof en de kerkhofafsluiting als een op zichzelf staand geheel te beschouwen en hiervoor een afzonderlijk beheersplan op te stellen.

De afbakening van de beschermde delen en de afbakening van het beheersplan, zijn toegevoegd in bijlage 1.

1.4 FOTO'S EN PLANNENMATERIAAL

Enkele foto's en plannen van de huidige toestand van de kerk, het kerkhof en de kerkhofmuur binnen hun context, zijn toegevoegd in bijlage 5.

2. HISTORISCHE NOTA

2.1 TOTSTANDKOMING EN ONTWIKKELING VAN HET ONROEREND GOED

2.1.0. GERAADPLEEGDE SELECTIEVE LITERATUUROPGAVE

Haverals ,F.e.a.,Bijdragen tot de geschiedenis van Boechout-Vremde. Jaarboek 2003,Boechout,2003.

Plomptoux G., Steyaert R. en Wylleman L., Inventaris van het cultuurbezit in België, Architectuur, Provincie Antwerpen, Arrondissement Antwerpen, (Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen), 10 N1(A-He), Brussel-Gent, 1985, p.106 e.v.

Janssens R., Eugene Gife 1819-1880. Provinciaal bouwmeester te Antwerpen. Een studie van zijn kerkelijke bouwkunst, (Onuitgegeven licentiaatsverhandeling RUGent),1981,p.176-194

Sterk gebouwd en makkelijk in onderhoud. Ambt en bouwpraktijk van de provinciale architecten in de Provincie Antwerpen (1834-1970), Brugge,s.d., p.135 e.v.

Geraadpleegde archieffondsen

Antwerpen, Provinciale archiefdienst, dossier kerk Vremde.
Mechelen, Aartsbisschoppelijk archief, dossier kerk Vremde

2.1.1. BOUW-EN RESTAURATIEWERKZAAMHEDEN OP BASIS VAN ONUITGEGEVEN BRONNEN

1852/10/05

De vicarisgeneraal van het bisdom te Antwerpen geeft aan de kerkraad de toestemming om te *delibereren over het bouwen eener nieuwe kerk.*

1852/12/05

Bestek nieuwe kerk door architect Redig te Lier.

*Uitgeving
metzery-fondatie
metzery-elevatie papensteen
Blauwen steen
Witten Gobertanschen steen
Timmer in eik
Timmer in grenen
Plafonneering (welfsels van dem grooten beuk en koor)
Mouluren
Bezetting
Schrijnwerk
Grof ijzer*

Gegooten ijzer (ramen der zijbeuken, koor en kruiskoor)

Schaliendak

Zink

Lood

Vloering

Glas

Schildering

1852/13/05

Verslag zitting van de kerkraad.

- De bestaande kerk is te klein.
- De bestaande kerk is bouwvallig
- Ook het gemeentebestuur is belanghebbend met de bouw van een nieuwe kerk.
- De kerkraad wil zoveel als mogelijk de heropbouw zelf financieren.

Er wordt besloten een aanvraag in te dienen voor de bouw van een nieuwbouwproject.

1852/17/05

De gemeenteraad van Vremde besluit :

- verbindt zich er toe op kosten van de gemeente de *bouwstoffen die er zullen noodig zijn aen te halen welke aanhaling op 10.000 francs geschat, de bijdragt der Gemeente in de opbouw zal uitmaken*

1852/21/05

Kardinaal E. Sterckx :

Dat het betaemt de noodige authorisatien te vergunnen, en dat de vraeg van subsidie gunstig onthaeld worde.

1852/1/06

De arrondissementscommissaris zendt aan de Gouverneur een brief waarin deze meldt dat *cijoint les pieces concernant le projet de construction d'une nouvelle eglise dans la commune de Vremde. Cette construction est evaluee a une depense de fr. 55,594 la fabrique offre d'y contribuer pour une somme de fr 17.794 et la commune pour celle de 10.000 en prestations*

1852/1/05

De kerkraad beslist een kerk te bouwen waarbij de gemeente bouwstoffen zal leveren voor 1000 frank

Architect H.A.Redig te Lier.

1852/10/05

De kerkfabriek vergadert over de nieuwbouw van een kerk.
Een nieuwe kerk is hoogstnoodzakelijk om volgende redenen :

- het bestaande kerkgebouw is zo klein dat nauwelijks een derde van de bevolking de diensten kan bijwonen
- het gebouw is volgens deskundigen in zeer slechte staat, zelfs bouwvallig en gedeeltelijke verbeteringen of vergrotingen zijn onmogelijk

Er wordt beslist om de tussenkomst in te roepen van het gemeentebestuur en van kardinaal-aartsbisschop van Mechelen Engelbertus Sterckx om toestemming te verkrijgen van de hogere overheid. Het plan van stadsarchitect Redig van Lier wordt bijgevoegd. De raad kiest voor Redig omdat hij dichtbij woont en dus gemakkelijk de werken kan begeleiden. Men is van oordeel dat de klokkentoren kan blijven staan maar dat die moet verhoogd worden. Omdat er niet voldoende geldmiddelen voorhanden zijn vragen zij hiervoor om uitstel. De totaalkosten voor de geplande werken worden begroot op 55.594 frank

1852/12/05

Ontwerp van eene nieuwe kerk te Vremde

De werken worden begroot op fr 55.594,42

1852/17/05

De gemeenteraad keurt het voorgestelde project goed in zitting van 17 mei 1852.

1852/21/05

Aartsbisschop Engelbertus Sterckx geeft toelating om een nieuwe kerk te bouwen.

1855/23/09

De gemeente hernieuwt haar aanvraag met dezelfde redenen als voorheen. De hogere overheid kent de bedenkelijke toestand van het kerkje. Het gemeentebestuur nodigt de provinciale architect Eugeen Gife (1819-1890) uit om ter plaatse te komen onderhandelen en een plan op te maken.

1856/22/03

De architect schrijft in zijn verslag van 22 maart 1856 aan de gouverneur van de provincie : " j'ai reconnu que cet edifice doit etre totalement reconstruit. De meme que l'eglise la tour est tres mauvaise; j'ai remarque de nombreuses lezardes produites surtout par la charpente du beffroi....."

In het ontwerp dat Gife bij zijn schrijven voegt, heeft de kerk dezelfde afmetingen als die van Waarloos. De hoofdbeuk wordt 15 meter hoog, de zijbeuken 8 meter. De kostprijs wordt geraamd op 60.000 frank.

Principieel wordt het eerste ontwerp behouden, mits de lengte van het koor op 11 meter wordt gebracht in plaats van 9,5 meter.

Sacristie en bergplaats behouden de voorgestelde grootte.

De vergroting is wel degelijk nodig, rekening houdend met een verdere aangroei van de bevolking en het feit dat een groot aantal inwoners van Boechout regelmatig de diensten in Vremde bijwoont.

De gemeente wil meer investeren om de brandveiligheid te verhogen door gebruik te maken van welfsels.

Een subsidie wordt gevraagd aan de staat, de provincie(25.000 frank), de gemeente(10.000) en de kerkfabriek(25.000).

1856/13/09

Provinciale bouwmeester Eugene Gife is nu aangesteld als architect door de kerkraad.

1856/22/09

Openbare aanbesteding voor de bouw van de kerk.

Smets	58.000
Lenaerts	46.000
Heylen	63.000
Broeckhoven	45.000
Aug Smets	58.000

1856/4/11

Begrooting der herbouwingswerken van de kerk van Vremde.

61.522,49 frank

De Provinciale Bouwmeester
Eug. Gife

1856/18/11

Op 18 november vergadert de kerkfabrieksraad opnieuw. Het gewijzigde plan opgemaakt door de bouwmeester van de nieuwe kerk gedateerd 4 november 1856 wordt goedgekeurd. De uitvoering is begroot op 61.522,49.

Half december 1856 starten de werken op het bouwterrein met man-en paardenkracht. Dag na dag wordt nauwkeurig ingevuld wat iedereen presteert. Het is een komen en gaan op en rond de Dorpsplaats. De aanvoer van het merendeel van de bouwmaterialen zal duren tot einde 1857. Meerdere andere bijkomende werken zullen uitlopen tot in 1865.

Met platbodems komen anderhalf miljoen papenstenen en 60.000 moluurstenen via de Nete van Boom en omstreken naar de kade van Lisp. Tussen 20.12.1856 en 5.10.1857 brengen tientallen voerders tijdens 769 ritten met kar en paard de steenmassa van Lisp naar Vremde.

1856/26/12

Beschrijvend bestek en voorwaarden waerna onder nader goedkeuring zal worden aenbesteed het herbouwen der kerk van Vremde.

Opgesteld door den ondergeteekenden provinciale bouwmeester Eug. Gife.

1857/9/01

De werken worden toegewezen aan aannemer Jos Lenaerts uit Turnhout voor 42800 frank.

1857/23/01

Koning Leopold bekrachtigt in Andenne met zijn handtekening het koninklijk besluit tot de bouw van de kerk.

1857/17/03

Adriaen Beliens demonteert met drie helpers de horloge uit de oude toren. De spits wordt ontmanteld en het bruikbare eikenhout gerecupereerd.

1857/10/04

De oude kerktoren stort in elkaar.
Er is afgesproken dat de goede afbraakmaterialen dienen herbruikt te worden en daarom wordt de oude steen afgebikt en gesorteerd.

1857/11/04

*Begrooting van het verlengen der kerk van Vremde.
Opgesteld door den ondergetekende provincialen bouwmeester, de bovenstaende gebrooting, beloopende tot de somme van twee duizend zeven honderd acht en dertig francs, vier en zeventig centimen*

Eug. Gife

1857/30/06

Viering van de bouw van de kerk. Als hoogtepunt van de dag onthult de provinciegouverneur Jan-Theodoor Teichman in hoogsteigen persoon Een arduinen gedenksteen naast de ingang ingemetseld tussen twee steunberen. Ook burgemeester Corneil De Laet, pastoor Theo Daems , architect Gife en andere wereldlijke en geestelijke overheden zijn aanwezig, samen met de inwoners van Vremde.

1858/14/04

Op deze dag bereiken de muren van de middenbeuk 17,5 meter, de zijmuren 11,5 meter. Geheel de kerk, de sacristie, het portaal, de vuntplaats en het hoogzaal worden gewelfd. De gewelfribben en de vensterstijlen, inbegrepen de waaiers worden opgemetseld in witte steen van Rochefort. De pijlers en kolonnetten zijn vanaf 1 meter hoogte opgebouwd in witte hardsteen van Gobertange.

1858/april

De toren is 23 meter hoog, zodat kan begonnen worden aan de naald.

1858/3/07

Jan van den Ven, timmerman uit Zandhoven, vervaardigt uit de gerecuperteerde balken een nieuw belfort en klokkenstoel.

1858/juli

J.B. Peeters uit Antwerpen start met het leggen van de vloer in het hoogkoor.

1859/14/01

Bouwmeester Gife meldt aan de provinciegouverneur dat de werken vertraging oplopen.

1859/maart

De kerk is eindelijk in gebruik.

1939/4/04

Als gevolg aan de opmerkingen van de heer Sel Provinciale Bouwmeester vervat in zijn schrijven van 8 maart 1939 aangaande den slechten toestand van de kerktoren beslist het schepencollege aan de bevoegde dienst bij het Provinciebestuur opdracht te geven tot het maken van een ontwerp van herstelling.

De burgemeester

Jozef Van Hellemont

1941/9/04

*Ik heb de eer U een ontwerp te doen geworden der herstellingswerken uit te voeren aan de kerktoren te Vremde.
Het ontwerp werd door den Provincialen architect opgemaakt, bekwam het visum van de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen en werd gunstig geadviseerd door de Diocesane Overheid.*

Ik verzoek U , heer Secretaris-Generaal , mij te willen laten weten of de goedkeuring aan de ontworpen werken kan verleend worden

*De Gouverneur a.i.
J. Grauls*

1947

*Provincie Antwerpen.
Gemeente Vremde.
Programma-bestek voor het uitvoeren van herstellingswerken aan den kerktoren .*

1948/19/04

Architect J. Sel motiveert meerwerken aan de kerktoren van Vremde, nl. afdekking van de freiten en meerdere schade.

2.1.2. ICONOGRAFISCHE DOCUMENTEN (BOUWPLANNEN ARCHITECT E. GIFE- 1852)

Antwerpen, Provinciaal Archief, Fonds Vremde

ICONOGRAFIE 1

*Ontwerp eener nieuwe kerk te Vremde.
Grond.
Voorgevel.
Lier 12 mei 1852.
Arch. Redig.*

Het kerkschip en de zijbeuken op de plattegrond tellen 3 traveeen , daar waar er dat in situ wel degelijk 4 zijn.

Het silhouet van de Westertoren is op het plan verschillend dan de uiteindelijke huidige toestand, vooral de huidige torenspits met insnoeringen verschilt met de situatie op plan.

ICONOGRAFIE 2

*Ontwerp eener nieuwe kerk te Vremde.
Doorsneden.*

De doorsnede doorheen de dakkapstructuur van de Noordelijke zijbeuk verschilt essentieel van de bestaande toestand.

De toppen van de gemetselde gewelven reiken in situ ongeveer even hoog als de bovenzijde van de muurplaten , daar waar dit op deze plannen niet het geval is, de muurhoofden van het schip liggen lager.

Op het plan komen schuine korbelen voor welke ter plaatse geheel ontbreken. De makelaar of koningsstijl is op het plan in dwarse zin afgeschoord daar waar dat ter plaatse enkel is in langse zin(opwaartse schoren).

ICONOGRAFIE 3

Ontwerp voor veranderings-en herstellingswerken aan den toren der kerk te Vremde. Deurne-Antwerpen, de Provincialen architect. J. Sel 1949.

Op het plan van de langsdoorsnede van het schip telt men tussen toren en transept 3 traveeën terwijl er dat in situ 4 zijn.

ICONOGRAFIE 4

Fotografische opname van het exterieur van de kerk te Vremde ,ca.1910

Verzameling F. Haverals

Oudst bekende fotografisch opname van de kerk vanuit het Zuiden. Configuratie idem zoals bestaande toestand. Op deze opname is het smeedijzeren kerkhofhekken nog goed in al zijn pracht te zien.

ICONOGRAFIE 5

Fotografische opname van het interieur van de kerk te Vremde , ca. 1910

Verzameling F. Haverals

Oudst bekende fotografisch opname van het kerkinterieur. De neogotische interieurschildering is op deze foto nog iontact aanwezig, let op de geometrische motieven in de gewelfribben transept en koor.

De neogotische communiebank komt hier nog voor, heden is dit meubel jammer genoeg uit de kerk verdwenen. De preekstoel staat opgesteld op zijn huidige plaats.

2.1.3. BOUWHISTORISCHE BOUWOPNAME EN SEQUENTIE-ONDERZOEK

2.1.3.1. Exterieur

2.1.3.1.1. Algemeen

Neogotische dorpskerk uit 1857 (ontwerp E. Gife), omgeven door kerkhof en smeedijzeren hekwerk.

Integrale baksteenbouw met spaarzaam gebruik van blauwe hardsteen, voornamelijk voor steunbeerafzaten en sokkelplint. Toepassing van kalkzandsteen van Rochefort voor de monelen van de spitsboogvenster (heden zijn ze overschilderd).

Ranke westertoren met ingesnoerde spits, geïncorporeerd in de hoge middenbeuk. Sterk gelede westertoren met hoeksteunberen, versneden door afzaten. Het westfront van de toren is op 4 niveau's doorbroken : korfbogig toegangsportaal, rank spitsbogig Westvenster op het doksaalniveau (gevuld met traceringen in steen van Rochefort), klein tweeledig spitsboogvenster (waarboven blinde oculus) op de torenverdieping en tenslotte groot spitsbogig galmgat met verdeelmoneel, gevat in een liseenvormig spaarveld. De dagkanten van de doorbrekingen en de spaarvelden

zijn uitgevoerd in enkelvoudig of dubbel afgeschuinde dagkanten in baksteenmetselwerk. De bovenste geleding van de torenromp is achthoekig en op de korte zijden geflankeerd middels steunberen met hardstenen afzaten. Dit gedeelte van de romp is afgescheiden middels een hardsenen waterlijst die gaaf aansluit bij de voetstukken van de overhoekse steunberen van de achtkant. De spitsbogige galmgatdoorbrekingen zijn gevat binnen een door lisenen afgebakend spaarveld met boogjes op consoltjes.

Het torenrompparement is afgedekt met een deksteen in blauwe hardsteen, geprofileerd als een zwakke hollijst. Daarboven kraagt de naaldhouten dakrand over. Ten noorden en ten zuiden is de torenromp gearticuleerd middels een blinde oculus in het metselwerk.

Middenbeuk

Karakteristiek aan deze kerk is het ontbreken van een bovenlichtzone in de middenbeuk, de bovenzone boven de lagere zijbeuken is blind gebleven. De middenbeukgevels lopen door bezijden de westertoren en zijn daar doorbroken met een neogotisch spitsboogvenster met hardstenen verdeelkalf en dorpel. Het venstermaaswerk daarentegen is uitgevoerd in oolitische Jurakalksteen van Rochefort, heden grijs geschilderd.

Bovenaan de middenbeukgevels is er een fraaie muizentandfries uitgewerkt in het baksteenmetselwerk. Deze loopt ten westen uit in een getrap bakstenen schouderstuk.

Zijbeuken

De lagere neogotische zijbeuken van de kerk zijn ten Westen ingekort met 1 travee en tellen vier traveeën. Zodoende zijn de Westelijke eindgevels van de zijbeuken doorbroken met spitsboogvensters, gevuld met maaswerken in steen van Rochefort, de dorpels met afzaat zijn echter uitgevoerd in Henegouwse karbonkalksteen. Binnen het bakstenen gevelparement werden de spitsboogomlijstingen van de vensters (met vellingkant) geaccentueerd met een nadrukkelijke opvallende voeg.

De steunberen van de zijbeuken zijn onderaan de verbrede sokkel voorzien van een overspelend hardstenen afzaatprofiel dat doorgetrokken wordt tussen de steunberen. De meest Westelijke steunberen werden overhoeks gepositioneerd. Bovenaan de zijbeuken zoals bij de middenbeuk een decoratief uitgewerkte bakstenen muizentandfries, ten Westen eindigend in een groot getrappt schouderstuk.

Transepten

Middenbeuk en transepten zijn even hoog gebleven. De beide transeptarmen worden enkel respectievelijk via het Noorden en het Zuiden verlicht via een monumentaal neogotisch spitsboogvenster, voorzien van hardstenen afzaatdorpel en geled middels spitsboogvormig venstermaaswerk in oolitische Jurakalksteen Rochefort (heden grijs geschilderd). De gevelbeeindiging is opgevat als een met hardsteen afgedekte tuitgevel op forse schouderstukken. Deze onderdelen gaan middels een versnijding over in de overhoekse steunberen van de transeptgevels. Centraal in elke puntgevel is een oculusvenstertje uitgespaard.

De hoge blinde Oostelijke gevels van de transepten zijn halverwege verticaal geled middels een steunbeer. Ook hier bovenaan bekronende muizentandfries.

Hoogkoor en sacristieën

Het hoogkoor van twee traveeën en drizijdige sluiting is even hoog gebleven als de transepten. Opvallend ranke hoge spitsboogvensters met verdeelmonelen in oolitische Jurakalksteen van Rochefort. Steunberen, voorzien van afzaatdorpels in blauwe hardsteen. Bovenrand koorgevels afgewerkt met muizentandfries in baksteen.

Zuidersacristie neogotisch eenlaagsgebouwtje met schilddak, met zelfde detaillering als voorkomt in de kerk (steunberen, muizentandfries, sokkelbereik enz...). Frontgevel Zuid doorbroken met twee vensters met rechthoekige hardstenen omlijsting, dorpel afgeschuind en fraaie strekse ontlastingsboog. Boven het venster een autonome hardstenen waterlijst met neusprofiel, rechts en links uitzwenkend. Vensterdoorbrekingen afgezet met raster van smeedijzeren geerden en brugijzers (dievenijzer). In de korte Oostgevel origineel bakstenen korfboogportaal, met uitgesproken opliggend voegwerk in de boog. Hardstenen dorpel, de sokkelafzaat van de gevel loopt verticaal door in het deurgat. Fraaie eikenhouten neogotisch beschotdeur met front in briefpaneel. Monumentaal neogotisch smeedijzeren beslag. Noordersacristie volgens zelfde configuratie als de zuidersacristie, de oostgevel is echter blind met een rechthoekig spaarveld.

Jaarschrift steen 1857

Rechts van de rechter steunbeer van de westgevel is in het gevelparement de originele datumsteen van de kerk bewaard gebleven. Rechthoekige hardstenen plakket met forse neogotische omlijsting, de basisomlijsting is verweerd en afgekald.

Het opschrift luidt :

T. TEICHMANN
PROV. GUBERN. ORD. LEOP. DECURIO
H. DE LAET PRAEF. T. DAEMS PAST.
E. GIFE ARCH.
ANNO 1857

2.1.3.1.2. Parementmetselwerk en voegwerk

Het buitenmetselwerk van de kerk is vrijwel nog grotendeels origineel neogotisch. Behoudens de restauratie aan de steunberen van de westertoren anno 1949 werd fundamenteel geen historisch parement vervangen of gerestaureerd.

Het oorspronkelijk baksteenmetselwerk is als volgt opgevat :

- Oranje-rode /paarsrode handvorm baksteen formaat 17,5x8,5x4,3 cm
- Regelmatig kruisverband
- Voegdikte gemiddeld 10 mm
- Bakkingsgraad metselwerk redelijk tot goed. Plaatselijk vele bakstenen met wierscheurtjes, min of meer horizontaal verlopend.

Voor de noordersacristie werd een identiek parement toegepast.
Voor detailleringen zoals vlechtingen en muizetandfries werd een gelijkaardig baksteenformaat toegepast.
Er werden geen gesmoorde bakstenen verwerkt in de parementen.

Oorspronkelijk gevelvoegwerk met opliggende stootvoegen, restanten van rode schildering.

Voegwerk met opliggende stootvoegen.

Restanten van rode voegschilderingen.

Binnen de neogotische bouwtraditie werd bijzondere aandacht verleend aan de kwaliteit van het parementvoegwerk, er werd hier geopteerd voor een combinatie van platvolle licht terugwijkende lintvoegen, waartegenover opliggende stootvoegen.

De mortelspecie is na 150 jaar beige uitgecarbonateerd, men kan niet gewagen dat de voegen oorspronkelijk helwit waren uitgemonsterd.

Op twee verschillende zones gevelvoegwerk werden bovendien restanten aangetroffen van een rode voegschilderingen. Het is goed mogelijk dat het integrale buitenparement oorspronkelijk rood gekleurde voegen bezat, doch door atmosferische verwerking zouden die niet lang stand gehouden hebben.

Oorspronkelijk opliggend voegwerk rondom de spitsboogramen

Uit een nauwkeurige bestatiging van voornamelijk de best bewaarde parementen van de Zuid-zijde blijkt dat de spitsboogomlijstingen van de kerkvensters nog meer geaccentueerd werden door de toepassing van opliggend voegwerk zowel op de lintvoegen als op de stootvoegen.

2.1.3.1.3. Toegangspoort

Intact bewaard gebleven neogotische dubbele buitenpoort, vervaardigd in eiken en met een buitenbeschot in zogenaamd briefpaneel.

Het beschot in briefpaneel is vernageld op het achterliggend kaderwerk middels blind vernagelde smeedijzeren spijkers.

Originele forse driehoekige overhoekse makelaar, geprofileerd.

Originele eikenhouten plintplaten, vergrijsd oppervlak.

Het binnenkader van de poort is beslagen met niet oorspronkelijke metalen, geschroefde platen. De originele deurgrendel is bewaard gebleven, versierd met harpmotief als handvat.

De poortvleugels zijn opgehangen aan forse gesmede speunen.

Prachtig bewaarde neogotische slotplaat.

Origineel buitenbeslag (gehengen) , waarvan de punten lelievormig uitlopen.

Originele neogotische trekker in koper.

Originele afwerking poort

In de huidige toestand is het houten oppervlak van de poort grotendeels naakt gebleven.

Onderzoek middels binoculair toont echter aan dat in de nerven van het briefpaneel nog duidelijke middelgrijze verfresten zitten. Zij laten er geen twijfel over bestaan dat de poort oorspronkelijke monochroom middelgrijs was geschilderd.

Calvarierelief boven poort

Boven het Westportaal intact bewaard gebleven neogotisch gevelreliëf met de voorstelling van een Calvariegroep, uitgevoerd in gipswerk, heden wit overschilderd. Een onderzoek naar de oorspronkelijke polychromie zal worden uitgevoerd binnen het geplande materiaal-technisch vooronderzoek van de kerk.

Zie ook de bijlage “Inventaris beelden” van ChromArt nr.2.

2.1.3.1.4. Calvariegroep koorsluiting

Binnen de koptravee van de driezijdige koorsluiting is een gaaf bewaarde neogotische Calvariegroep opgesteld op een monumentale sokkelgeleding.

Sokkelgeleding

Voetband in Henegouwse karboonkalksteen waarin het polygonale profiel van de pijlers van de sokkelgeleding is opgenomen. De neogotische sokkelgeleding is uitgevoerd in een kalk-cement composietsteen, dus niet in een voor de 19de eeuw gebruikelijke witte oolitische Jurakalksteen. Het geheel werd enkele decennia geleden geschilderd met een grijswitte filmogene synthetische dispersie, in matige conservatietoestand. Lichte schade aan het verfwerk wordt waargenomen in de voegzones. Zeer plaatselijk is de composietsteen beschadigd.

De sokkelgeleding is uitgewerkt als een altaartafel met predella. In de predella zijn 3 paneeltjes geplaatst met gepunte bovenomlijsting. In elk van de paneeltjes zijn respectievelijk volgende teksten gebeiteld :

- a) H. Maria bid voor ons
- b) Wees gegroet oh. Kruis ons eeuwig hoop
- c) H. Joannes bid voor ons

In het front van de altaargeleding zijn respectievelijk de grafschriften gebeiteld van de familie Peeters-Peeters, de Pastoor van Vremde J.B. Huysmans en de familie Vloeberghs-De Cordt.

Calvarie met afdak

De drie neogotische sculpturen van de Calvariegroep, Christus, Maria en Johannes, zijn eveneens vervaardigd in (geschilderde) composietsteen, dus niet in natuursteen.

De Calvariegroep is afgedekt middels een naaldhouten zadeldak, gedekt met lood.

Zie ook de bijlage "Inventaris beelden" van ChromArt nr.1.

2.1.3.1.5. Smeedijzeren hekwerk rondom kerkhof

Neogotisch smeedijzeren kerkhofhekwerk met hoge erfgoedwaarde, gezien zijn zeldzaamheid. Heden grotendeels aan het gezicht onttrokken door taxushaag. Object in toestand van verval, lichte scheefstand plaatselijk, corrosie en ontbrekende onderdelen.

Basisgeleding is een roostervormige plint, begrepen tussen een voetregel en een bovenregel. Plintzone gevuld met rastervormige vulling.

Afwisselend verticale verdeling middels grote gecanneleerde zuiltjes met monumentaal topstuk.

Spijwerk met classiciserende lelietoppen, aan de basis tussen elke spijl een “vlam”.

Bewaard gebleven smeedijzeren toegangsportaal.

Hekwerk dient grondig onderzocht te worden in het kader van het geplande materiaal-technisch vooronderzoek.

2.1.3.1.6. Sacristie Noord

De sacristieën van de kerk behoren eenduidig tot de neogotische bouwcampagne. Het interieur van de Noordersacristie is heden in gebruik als stookruimte.

De deur die vanuit het hoogkoor toegang geeft tot de Noordersacristie is een opengewerkte eikenhouten stijl-en regelstructuur, voorzien van metalen horretjes. Prachtige bewaard gebleven neogotische lange kruisgehengen in messing. Originele neogotische klink.

Vloer

Intact bewaard gebleven originele tegelvloer dambordpatroon donker/licht in Henegouwse karbonkalksteen, formaat 32x32 cm.

Gewelven

Bouwhistorisch merkwaardig ensemble van gestucte neogotische graatgewelven op bakstenen drager. Het middelste gewelf ligt lager dan de andere. De graatgewelven

komen neer op fraaie neogotische gestucte consoles, zgn. polygonale bladloverconsoles.

Buitenschrijnwerk

Naaldhouten zesvakbuitenvensters, voorzien van ijzeren roeden. Omgeven met gestucte platbandomlijsting en voorzien van vouwluikjes. Aanwezige espagnoletten.

2.1.3.1.7. Sacristie Zuid

Architecturale pendant van de sacristie Noord met dito graatgewelven op vegetale consoles. De toegangsdeur is hier een gesloten naaldhouten geverniste beschotdeur met neogotisch briefpaneel.

Interessant in deze sacristie is de aanwezigheid van een monumentale eikenhouten sacristiekast, begrepen binnen de korfbogige muurnis en bestaande uit een ladenkast onderaan en een deurtjeskast bovenaan.

Het kastschrijnwerk is verzorgd met neogotische detaillering met vellingkanten en briefpaneel. Te midden van de kast is een neogotisch traceerwerk uitgesneden met te midden een crucifix.

2.1.3.2. Interieur

Gaaf bewaard en gemeubileerd neogotisch kerkinterieur, heden blank overgeschilderd. Behoudens enkele schalk-en gewelfribzones in het hoogkoor is de originele neogotische binnenschildering heden aan het zicht onttrokken door een egale grijswitte synthetische dispersie.

Aan het interieur werden sedert de bouw van de kerk geen noemenswaardige interieurrestauraties uitgevoerd.

2.1.3.2.1. Kerkvloer (Foto 67)

Originele neogotische kerkvloer in gepolijste Henegouwse karboonkalksteen, grotendeels in goede staat. Slechts enkele tegels zijn aan vervanging. Formaat 36x36 cm, zeer dunne voegen . Tegels met oppervlakkige schade en beperkte scholvormige stratificaties. Plaatselijk vorming van grijswitte sluier. De oppervlakte schade is verspreid in de kerk waar te nemen.

De originele vloer van het hoogkoor is volledig ingenomen door een houten podest met voltapijt.

2.1.3.2.2. Opstand

Gaaf bewaard en harmonisch geleed neogotisch kerkinterieur van vier middenbeuktraveeën, transept en driezijdig hoogkoor. De gewelven van beuk, transept en hoogkoor zijn even hoog. Toepassing van een neogotische op de laatgotiek geïnspireerde bouwstijl met bundelpijlers, sterk gebombeerde gemetselde gewelven met hangsluitstenen, krachtig geprofileerde ribben, muurschalken enz...

Het oorspronkelijk geheel polychroom geschilderde kerkinterieur werd ca. 1970 jammer genoeg helemaal overschilderd in een geelwitte en grijze synthetische dispersie. Enkel in het hoogkoor hebben de muraalboog kooringang, de muurschalken, kapitelen en gewelfribben aldaar hun oorspronkelijke polychromie nog weten te bewaren (niet overschilderd). De meeste oorspronkelijke rijke schabloon-schilderingen van het koor zijn jammer genoeg ook overschilderd met een egale verflaag.

De binnenarchitectuur is grotendeels een gepleisterd, gestuct en geschilderd ensemble op bakstenen drager. Het gebruik van witte natuursteen is beperkt gebleven tot de sokkels van de bundelpijlers (nu grijs geschilderd) en de venstermaaswerken van de kerkvensters. Het neogotische polygonale doksaal steunt op hardstenen rondzuilen maar is voor de rest uitgevoerd in geprofileerd stucwerk en verfwerk. Verder te onderzoeken tijdens het materiaal-technisch vooronderzoek.

De basis van de bundelpijlers is meerledig en de schalken starten telkens op polygonale sokkels, voorzien van laatgotisch profiel. De spitsboogopstanden zijn geaccentueerd middels driekwartrondstaven, gevolgd door een grote keellijst en in de dagkant overgaand in een vellingkantje. De rondstaven zijn ter hoogte van de geboorte van de opstandbogen voorzien van krulkapiteeltjes met geprofileerd dekplaatje. De centrale doorlopende halfronde muurschalken in middenbeuk en zijbeuken lopen door tot in de bladkapitelen (met polygonaal dekplaatje) van de gewelfribben.

De gewelfribben in geheel de kerk zijn identiek : platband, bol/hol en peerkraal met riempje. Kenmerkend voor de neo-laatgotische stijl in dit interieur is het gebruik van vegetale (vergulde) hangconsoles ter hoogte van de sluitstenen der ribben. In viering en hoogkoor maken deze vergulde hangconsoles deel uit van een aldaar toegepast stergewelf. In de zijbeuken komen ook hangconsoles voor. De originele gepolychromeerde gewelfribmanchetten zijn in dit interieur nog te zien, ze werden niet overschilderd maar zijn verstopt achter onesthetische halogeenstralers.

2.1.3.2.3. Doksaal

Intact bewaard gebleven neogotisch doksaal met driezijdig front, uitgevoerd in laatgotische vormenidiomen. Het ensemble rust op vier hardstenen rondzuilen met polygonale ontdebeldde sokkel en knoppenkapiteel. De zijtraveeën starten in de hoek op een halfzuil (heden geschilderd). De bovenbouw is een in stucwerk en hout uitgevoerd geheel van spitsbogen, staafschalken en tussenliggende spaarvelden en zwikken dewelke gevuld zijn met maaswerktraceringen. De doksaalbalustrade start op een fors voetbandprofiel en is uitgewerkt met een reeks van driepasmaaswerken, onderbroken met vierpasveld. Het doksaalportiek is gedekt met stijl oplopende neogotische gewelfjes met hangsluitsteentjes, alles uitgevoerd in stucwerk.

Onder het doksaal zijn de centrale toegangspoort (spitsboogvormig) en de twee tudorboogvormige zijdeurtjes gevuld met bruin geschilderd neogotisch lijst-en paneelwerk, nl. cassetten waarin vereenvoudigd briefpaneel.

De Westwand achter het doksaal is doorbroken met een forse spitsbogige muraalboog. De torenruimte erachter is overwelfd met een monumentaal kruisribgewelf met centrale ring.

2.1.3.2.4. Hoogaltaar

Datering: 1860

Ontwerp: Eugene Gife, bouwmeester

Uitvoering sculpteerwerk: L.F. De Ceuster uit Borgerhout

Intact bewaard gepolychromeerd neogotisch hoofdaltaar, deel uitmakend van het oorspronkelijk met architectuurpolychromie uitgemonsterde neogotische hoogkoor. De originele bleek beige schildering en opgehoogd met vergulding is intact geconserveerd en werd niet overschilderde in latere tijden, eveneens is het altaar ten prooi geweest aan verminkingen.

Podest

Het altaar is gebouwd op een gaaf bewaard podest van drie treden (geprofileerd randprofiel kwartrond en riempje), uitgevoerd in gepolijste steen van Vinalmont. De bovenste trede is ingelegd met tegels geaderde zwartmarmor.

Altaartafel

De altaartafel is opgevat als en neogotisch schrijn met een front dat opgevat is als een reeks driepasnissen waarbinnen spaarvelden met bloemmotieven aan stengel. Respectievelijk boom met druivelaar en boom met kersen of bessen(goud en rood).

Op de uiteinden telkens een pilaster. Keperboogvormige nissen met driepasspaarvelden, tussen de keperbogen telkens filiaaltjesafwisselend ingekleurd. De kepernissen rusten op een reeks driekwart vergulde rond zuiltjes, rustend op een ontubbelde polygonale sokkel. Vergulde krulkapiteeltjes. Spaarvelden voorzien van afzaten waaronder gekoppelde driepasboogjes met vergulde omrandingen. Tablet van de altaartafel fors geprofileerd met uitstulpende driekwartrondstaven.

Postamentzone en predella

Aan weerszijden van de altaartafel een neogotisch postament, opgevat als een rechthoekig spaarveld met traceerwerk en polychrome vegetale schilderingen op valse achtergrond. Het postament start op een brede plint met torus-kopprofiel.

Postamentzone afgedekt met een platband en rondstaafprofiel.

Aan weerszijden van het tabernakel ontvouwt zich de neogotische predella : een reeks van vier registers met telkens vier driepastraceringen. Telkens onderbroken met smalle spaarveldjes. In de driepastraceringen zijn zonnebloemmotieven aangebracht.

Hoofdwerk

Het hoofdwerk van het altaar bestaat uit een centrale vooruitgeschoven tabernakel en aan weerszijden telkens twee smallere traveeën.

Het geheel oogt als een laatmiddeleeuws retabel. Het zijn alle spitsboognissen gevuld met verguld maaswerk en waarboven spits toelopende wimbergen, voorzien van hogels en kruisbloemen. De spitsboogdoorbrekingen zijn omlijst met driekwarttrondzuiltjes, voorzien van kapiteeltje.

De volgende origineel gepolychromeerde retabelsculpturen zijn te herkennen van links naar rechts :

- het paaslam, als herinnering aan het Joodse paasfeest waarop een lam wordt geofferd en opgegeten
- de ontmoeting van Melchisedek met Abraham; Melchisedek offerde toen brood en wijn, wat als een voorafbeelding wordt gezien van de H. Eucharistie.
- het calvarietafereel, Jezus aan het kruis, geflankeerd door zijn moeder Maria en Johannes.
- een engel weerhoudt Abraham ervan zijn zoon Isaac te offeren; Abraham was tevoren door God op de proef gesteld voor zijn trouw.
- de oogst van het manna, het hemels voedsel dat dagelijks op een wonderbare wijze werd geschonken aan de Israëlieten in de woestijn.

Het middenstuk dat als tabernakel wendbaar is stelt het Calvarietafereel voor.

De centrale tabernakeltravee is verticaal geleed met steunberen. Links en rechts een fraai gesculpteerd gevleugeld engelenfiguurtje op verguld kapiteeltje en rondzuiltje. Boven de beeldjes fijne baldakijntjes. Op de banderollen staat de tekst *Sanctus, sanctus, sanctus* en *Hosanna in Excelsis*.

De zwikvlakken van de wimbergen zijn voorzien van maaswerk. Tussen de wimbergen een reeks gepolychromeerde beeldjes, van links naar rechts :

- H. Donatus van Muenstereifel; deze Romeinse edelman is afgebeeld in tuniek en met een schild achter zich; in zijn rechterhand houdt hij een steekwapen met vlamvend lemmet.
- H. Antonius abt; afgebeeld als kluizenaar met een kap over het hoofd; in de linkerhand houdt hij een boek en een taustaf; deze T-vormige staf was de gebruikelijke bisschopsstaf in het Oosten.

- H. Rochus; hij staat in pelgrimskledij met staf, de jakobsschelp boven aan zijn staf wordt meestal megedragen door de bedevaarders die naar Santiago de Compostella reizen; hij wijst naar een open beenwonde, als verwijzing naar zijn zorg voor pestlijders tot hij zelf werd aangetast
- H. Willibrordus; gekleed als bisschop, met een bisschopsstaf als teken van zijn waardigheid.

Oorspronkelijk troonde hoog boven het retabel het beeldje van de kerkpatroon Sint-Jan-in-de-olie. Het reikte tot aan de hoogste pinakels voor het retabel. Het verdween na 1964 na houtwormaantasting. Destijds hingen ook twee driearmige kandelaars ter hoogte van het tabernakel.

De bekroning van het hoofdaltaar start op een geprofileerde druiplijst. Daarboven staat een kanteelwerk met maaswerkdoorbrekingen, gescheiden door overhoeks geplaatste pinakels.

L.F. De Ceuster uit Borgerhout schiept de twee serafijnen op sokkel, die hun plaats krijgen aan weerszijden van het hoofdaltaar.

2.1.3.2.5. Zijaltaar Sint-Jozef

Datering : 1871

Ontwerper : onbekend

In beide transepten staat een eikenhouten neogotisch zijaltaar opgesteld, beide verschillen formeel licht van elkaar.

Het altaar is geconstrueerd op een gepolijst zwartmarmeren podest (steen van Vinalmont) met geprofileerde aantreden.

Het altaar is uitgevoerd in gevernist eikenhout, de terugwijkende spaarvelden en traceervelden zijn evenwel voorzien van polychrome bloem-en plantmotieven op vergulde achtergrond.

Altaartafel en predella

Altaartafel op forse plint , voorzien van verstekken die corresponderen met pilasters. Front van drie traveeën respectievelijk geleed middels twee en drie driepasspaarvelden. Geprofileerde tablet.

De spaarvelden zijn verguld en versierd met polychrome florale arabesken.

Altaarpredella in drie gelijke traveeën met liggend decoratief paneel.

Altaarportiek

Intact bewaard gebleven altaarportiek van drie wimbergtraveeën, de middelste is hoger. Elke spitsboogvormige wimbergnis is in feite opgevat als een retabel met gebeeldhouwd tafereel. Links de dood van Jozef, in bijzijn van Jezus en Maria. Rechts het mystieke huwelijk van Jozef en Maria, ingezegend door een hogepriester. Te midden calvarie met ter hoogte van de golgotha-rots een treurende vrouw. De borstweringen van de nissen zijn respectievelijk gevuld met vierpassen en driepasjes. In de spaarvelden van de wimbergen zijn visblaastraceringen uitgesneden. De wimbergen zijn bekroond met hogels en kruisbloemen. De hoeken van het frontwerk zijn geleed met overhoeks geplaatste steunberen, telkens bekroond met een fors pinakel. In de spaarveldjes van de steunberen zijn florale motieven op vergulde achtergrond aangebracht. De zwikvelden boven de wimbergen zijn versierd met maaswerk. Tussen de hoekpinakels zijn de zijtraveeën bekroond met hogels. Het middenfronton van het altaar is opgevat als een spitsbogige beeldnis waarin het gepolychromeerde beeld van Sint-Jozef. Jozef houdt het Kind Jezus op zijn arm. De lelietak staat voor zuiverheid. De nisbekroning is keperboogvormig , rust op schouderstukken en is afgezet met hogels. Op de schouderstukken staan pinakels, bovenaan prijkt een kruis.

2.1.3.2.6. Zijaltaar OLV

Grotendeels zelfde architecturale opvatting als beschreven voor het zijaltaar Sint-Jozef, doch dit altaar is smaller.

Drieledige wimbergen waaronder gesculpteerde reliefs, links de Annuntiatio, midden nihil en rechts de heilige familie in gezelschap van de kleine Johannes. Wimbergen bekroond met hogels.

Spaarvelden achter de wimbergen verguld en versierd met polychrome florale motieven.

Hier geen bekronende hogelijst.

Op de hoeken overhoekse steunberen, bekrond met ranke pinakels en afgezet met hogels.

Tussen fronton en hoekpinakels is in elke zijtravee een ronde-bosse gevleugelde engelenfiguur gesculpteerd. Deze staat op een kapiteel die op zijn beurt rust op een polygonale schacht die aansluit bij de hogel van de wimbergen.

Het centrale fronton met spitsboognis is nagenoeg identiek van grondvorm als bij het Sint-Jozefsaltaar, eveneens met schouderstukken waarop pinakels.

2.1.3.2.7. Preekstoel (Foto 83)

Datering : 1867

Ontwerper: Eugeen Gife

Uitvoering: Gebroeders L. en A. Kockerols

Neogotisch meubel op zeszijdige plattegrond van uitmuntende kwaliteit.
Men onderscheidt de schacht, de kuip, de trap en de klankhemel.

Schacht

De sokkel van de preekstoel is uitgewerkt als een zesdelige steunbeer met afzaat. Op elk van de afzaten staat een gesculpteerde apostelfiguur (in totaal zes apostelen). De schachtromp is uitgewerkt als een zesdelige spitsboognis waarin telkens een apostelfiguur staat, telkens rustend op een polygonale sokkel op dito zuiltje. De penanten tussen de spitsboognissen zijn geflankeerd met driekwartrondzuiltjes met krulkapiteel. Er dient opgemerkt dat sommige apostelbeeldjes beschadigd zijn (bv.verdwenen handen....).

Kuip

Aan de basis van de zeskantige kuip is uitkragend spitsbogig venstermaaswerk uitgesneden, rustend op florale consoles. De basis van de kuip is een forse profiellijst waarin twee reeksen gestileerde hogelblaadjes. De kuipwanden starten op een afzaat en zijn geleed in tweedelige neogotische keperboognissen, alle gescheiden met rondzuiltjes en kapiteeltjes. Boven de kapiteeltjes staan pinakels met vierzijdige wimbergjes. Het tablet van de kuip beschrijft van boven naar onder een platband, een bol-hol en een grote keel waarin geribbelde hogels.

Klankhemel

De autonome klankhemel is een staaltje van neogotisch vakmanschap. Het klankbord zelf is versierd met een golvende stralenkrans met te midden een duif. De zesledige omranding van de hemel is versierd met reeksen van keperboognissen, gescheiden met hoekpinakels. De topbekroning van de hemel is een monumentale pinakel die met de kuipranden verbonden is met doorstoken luchtbogen, afgezet met hogels.

Trap

De trap is van, het steektrapytype, aan de basis voorzien van twee forse rechthoekige palen. De trapboom is doorstoken met een reeks vierpassen, de leuning daarboven Beschrijft een neogotisch traceerwerk, gescheiden met rondzuiltjes met kapiteel en sokkel. Op elke trappaal is een zittende gevleugelde engel voorgesteld (wijst met de vinger omhoog....) die een boek openhoudt. Links is dat de Heilige Schrift en rechts de tien geboden. De paalschachten hebben op de hoeken verdoken rondzuiltjes.

2.1.3.2.8. Biechtstoelen

Datering: 1875

Uitvoering: gebroeders Kockrols

In Noord-en Zuidertransept staat een identieke neogotische biechtstoel, hun sculpturale uitwerking met beelden is echter verschillend.

Biechtstoel van 3 traveeën, de centrale priesterzetel is uitgewerkt als een neogotische nis met puntgevel en bedaking. De biechtstoel is geconstrueerd op een podest met afgeschuinde hoeken.

De knielbanken links en rechts zijn middels een schuin oplopende wang met kanteellijst en meanderlijst afgeschermd. Op de hoek staat een fraai $\frac{3}{4}$ rondzuiltje op sokkeltje en met kapiteel. Daarboven prijkt een tondo met vierpas. Het front van de wangen is onderverdeeld in twee registers, onderaan een lijst-en paneelwerk met vellingkanten en bovenaan fijn maaswerk.

Het rugbeschoot van de knielbanken is op een zelfde wijze opgevat, de hoek is geflankeerd met een ontubbelde pinakel. Bovenaan het gekanteelde rugbeschoot loopt een driepasreeks die haaks doorloopt op de zijkant van de biechtstoelbedaking.

De centrale travee met driepaswimberg is aan weerszijden geflankeerd met een samengestelde zuil waarop links Sint-Augustinus staat en rechts de Heilige Hippolytus. Boven de heiligenbeelden prijkt een wimbergbaldakijn waartop pinakel. De zuil waarop het heiligenbeeld staat bestaat van onder naar boven uit een pilaster met afzaat, een polygonale zuilschacht en een elleboogvormige zuil. Sint-Augustinus draagt een mijter omdat hij bisschop was; het vlammeende hart in de rechterhand verwijst naar een citaat uit zijn Belijdenissen.

Hippolytus houdt een kruis in de linker hand; de palm in de rechterhand is het symbool van martelaarschap, hij werd immers om zijn geloof gevierendeeld. Op het rugbeschoot binnenin is een buste voorgesteld van OLV.

Bij de biechstoel van het Noordelijk transept zijn de figuren op de flankerzulen respectievelijk David, koning der Joden en rechts de apostel Petrus met de sleutels, aan zijn voeten een kraaiende haan, herinnerend dat hij zijn Meester driemaal heeft verloochend.

Het deurtje van de priesterzetel is onderaan voorzien van briefpanel en bovenaan is het opengewerkt met horretjes en bekoond met een kanteellijst. De driepaswimberg is bijzonder kunstig uitgewerkt.

ALGEMEEN BESLUIT

Zie Sterk gebouwd, p.135 e.v.

“Als provinciaal architect ontwierp Gife (1819-1890) een indrukwekkend aantal gebouwen in een evident stilistisch gamma : pastorieën en scholen in neoclassicistische stijl, gemeentehuizen in Vlaamse neorenaissance, neoclassicisme of neogotiek, kerken in overwegend neogotiek.

Gife's talrijke kerken – niet minder dan 15 – worden gekenmerkt door zijn constructivistisch doorzicht in de middeleeuwse bouwstijlen. Meestal werden zijn dorpskerken om budgettaire redenen vrij eenvoudig opgetrokken,; zoals de bedehuizen van Zammel (Geel) uit 1845, van Vorst Meerlaar (Laakdal) uit 1847-1849 of van Gooreind (Wuustwezel) uit 1866 illustreren. Waar mogelijk kregen ze een opvallend monumentale allure, zoals de parochiekerken van Vremde uit 1856, van Rumst uit 1861 en van Terhagen (Rumst) uit 1878.

De Sint-Jozefskerk van Antwerpen, gebouwd in 1862-1867, neemt hier een uitzonderlijke plaats in niet alleen vanwege het prestigieus karakter ervan als parochiekerk voor het Leopoldkwartier, een nieuwe burgerlijke wijk van Antwerpen maar ook door het daarbij aansluitende monumentale opzet – het is de grootste van Gifes kerken.”

Globaal vertonen Gife's kerken een typerende grootsheid, verkregen door heldere verhoudingen en spaarzaam aangebrachte decoratie, in stijleenheid met het gebouw en gebaseerd op zowel zijn vertrouwdheid met de verschillende fasen en plaatselijke varianten van de gotiek, als met de functionele noden voor het gebruik.”

3. INVENTARIS VAN DE ERFGOEDELEMENTEN – HUIDIGE TOESTAND

3.1 BESCHRIJVING VAN DE VERSCHILLENDE CULTUURGOEDEREN

Zie bijlage “Inventaris Beelden” ChromArt 27/08/2016.

Zie bijlage inventaris opgesteld door de Kerkfabriek.

Het vast meubilair werd hoger beschreven onder punt 2.1.3.2.3. e.v.

Zie plan in bijlage met de genummerde cultuurgoederen.

3.2 OPMETINGSPLANNEN VAN BESTAANDE TOESTAND

Zie bijlage 8.

3.3 DIAGNOSENOTA

Deze nota geeft de belangrijkste problemen weer die worden vastgesteld aan het kerkgebouw, het kerkhof en de kerkhofafsluiting. De nadruk ligt op gebreken die een gevaar vormen voor de stabiliteit van het gebouw en voor de algemene veiligheid van gebruikers en passanten. Ook gebreken die aanleiding kunnen geven tot ernstige gevolgschade, komen hier aan bod.

Het baksteenmetselwerk van de gevels van de kerk, vertonen op een groot aantal plaatsen sterke verwerking ten gevolge van vocht- en vorstschade. Het voegwerk is plaatselijk weggespoeld en een aantal bakstenen is ernstig verweerd. Deze problemen worden voornamelijk vastgesteld aan de geveldelen die sterker zijn blootgesteld aan weer en wind, zoals de geveltoppen en de steunberen. Verdere uitspoeling van het voegwerk en verwerking van het baksteenmetselwerk, kan aanleiding geven tot instabiliteit en het wegvallen van gevelstenen. Op verspreide plaatsen wordt schade door vorst vastgesteld met materiaalverlies.

De afzaten en steunberen van de kerk zijn voorzien van dekstenen in blauwe hardsteen. Sommige van deze stenen, voornamelijk op de steunberen, zijn sterk verweerd. Tijdens de restauratiewerken aan de daken werden deze stenen gecontroleerd en waar nodig verankerd met het onderliggende baksteenmetselwerk. Loszittende stukken werden weggenomen en de erg verweerde en afgebrokkelde stenen werden tijdelijk afgedekt met lood. Om waterinfiltratie in het onderliggende baksteenmetselwerk in de toekomst te vermijden, dienen deze dekstenen gerestaureerd en/of vervangen te worden.

Er is sterke roestvorming waarneembaar van de raambuggen. Dit heeft reeds inscheuring van het omringende metselwerk voor gevolg.

Er zijn aan de interieurzijde sterke aflopers van water merkbaar onder de glasramen. Deze aflopers tasten de interieurafwerking en het aanwezige meubilair onder de glasramen aan. De condensgoten onder de glasramen voldoen niet.

De interieurafwerking van de kerk vertoont ernstige gevolgschade van de vroegere gebreken in de dakbedekking. Ook is er sterke schade waarneembaar ten gevolge van waterinfiltraties via de glas-in-loodramen. De schadegevallen betreffen voornamelijk plaatselijke aantasting van pleister- en schilderwerk. Aan de exterieurzijde van de glasramen merken we roestvorming die wellicht het gevolg is van voormalige beschermnetten. Op enkele plaatsen is hierdoor ook het metselwerk beschadigd.

Heden zijn bijna alle ramen beschermd door plexiglasplaten. Dergelijke platen trekken op de duur bol en krom en worden mat. De volledige constructie is geventileerd met buitenlucht. Het gevolg is condensatie met overal druipsporen. De vervuiling van de ramen is aanzienlijk door een matterende vuilfilm en bovendien door corrosiesporen, afkomstig van de gecorrodeerde raamonderdelen zoals deklatten, spie-ogen, windroeden, enz...

Een aantal interieurelementen, waaronder de gepolychromeerde paneeltjes en het altaarbeeld Onze-Lieve-Vrouw in het noordelijk zijaltaar, vertonen lossende polychromie. Eveneens vertonen deze houten elementen, evenals alle beukenhouten kerkstoelen, aantasting door houtborende insecten. De waardevolle aangetaste stukken dienen behandeld te worden, om geen erfgoedwaarde verloren te laten gaan. De kerkstoelen dienen behandeld te worden, om verdere aantasting en/of menselijk leed bij breuk te vermijden. De gipsen kruiswegstaties zijn ernstig vervuild en vertonen lossende en afschilferende verflagen.

De bestaande technieken in de kerk voldoen niet meer aan het hedendaagse comfort en klimaateisen. De bestaande verwarmingsinstallatie (warme lucht) werd reeds ontmanteld in de restauratiefase van het dak, waardoor er momenteel geen verwarming meer aanwezig is in de kerk. De afwezigheid van verwarming uit zich momenteel reeds in de opmars van oppervlakteschimmels op de interieurelementen in de kerk. Op langere termijn zal de gevolgschade aan het aanwezige meubilair in de kerk en meer bepaald aan het waardevolle en reeds gerestaureerde orgel, ernstig zijn.

De bestaande verlichting past eveneens niet in het historisch interieur en is niet energiezuinig.

Op het kerkhof zijn er een aantal waardevolle grafstenen sterk verzakt. De scheefstand kan aanleiding geven tot instabiliteit en het omvallen van zware grafstukken. Ook omringende hofjes met smeedwerk vertonen ernstige schade van roest met breuk in de natuursteen als gevolg.

Materiaal- technisch vooronderzoek - interieurafwerkingen

In de loop van 2017 werd door het studiebureau Johan Grootaers Erfgoedexpertise een materieel-technisch vooronderzoek uitgevoerd in opdracht van het gemeentebestuur van Boechout. Dit in het kader van de ontwerpopdracht voor de restauratie van de kerk van architectenbureau Pajo Plan. Het materiaal-technisch vooronderzoek heeft betrekking tot het kerkinterieur, het meubilair en het roerend erfgoed. Het onderzoek moet toelaten bouwhistorische en materiaaltechnische opties te formuleren voor de binnenrestauratie. Verwarming en technieken komen niet aan bod in deze studie.

Hierna wordt verslag gedaan van de werkwijze en de doelstellingen van het onderzoek. Het eindrapport van de studie met onderzoeksresultaten wordt verwacht tegen het voorjaar 2018.

Het interieur van de kerk werd door architect Gife in 1859 uitgemonsterd in een sobere totaalpolychromie. Behoudens de gewelfribben en de muurschalken van het koor die nu nog hun originele bouwpolychromie in oleiverftechniek hebben bewaard werd het gehele kerkinterieur in de jaren 1960 spijtig genoeg overschilderd met een dampdichte latexverf.

Het doel van het vooronderzoek was precies het achterhalen en documenteren van de oorspronkelijke bouwpolychromie en verftechniek op alle architectuuronderdelen.

Uit het onderzoek van muren en gewelven (met hoogtewerker) blijkt het volgende :

- De vlakke muren van de kerk waren oorspronkelijk uitgemonsterd in een beige steenimitatieschildering met oudwitte voegen.
Deze steenimitatie kwam niet voor in de gewelven van schip en zijbeuken.
- Onderaan de zijbeuken waren plinten beschilderd in asgrijs.
- Een driedelige neogotische bouwpolychromie (omber/rood/blauw) kwam voor op de geprofileerde opstandbogen en op de muurschalken. De kapitelen waren rood/groen uitgemonsterd.
- De gewelfschelpen van het hoogkoor zijn monochroom olijfgroen in olie verf geschilderd en bezaaid met bloemmotieven.
- De gewelfribben van het schip en de zijbeuken waren bichroom (rood/blauw).
- In heel de kerk zijn de neogotische hangconsoles van de gewelven uitgevoerd in een neogotische polychromie met bladgoud.
- De muurschalken en gewelfribben van het hoogkoor zijn uitgevoerd in een hoogstaande polychromie met geometrische motieven en ophogingen in bladgoud.
- Achter de koorgestoelten werd de oorspronkelijke scabloonschilderingen met meandermotieven en bladgoud blootgelegd.
- Het neogotische doksaaltribune was bichroom geschilderd.

Door restaurateur Jan Verbeke (Gent) werden reinigingstesten uitgevoerd op de polychrome schalken en gewelfribben en hangconsoles van het hoogkoor.

Er werd materiaal-technisch en diagnostisch onderzoek uitgevoerd op het meubilair, met name het hoofdaltaar(met latere overschildering) en de ongeschilderde zijaltaren. Biechtstoelen en preekstoel werden onderzocht op houtaantasting en originele afwerkingslaag, met inbegrip van enkele reinigingstesten.

Tenslotte werd de neogotische polychrome kruisweg materiaal-technisch onderzocht met een reiniging-en conservatietest.

De neogotische beelden van het kerkinterieur werden geïnventariseerd en getaxeerd op erfgoedwaarde binnen de inventaris van het roerend patrimonium , zie bijlage, opgesteld door ChromArt.

Materiaal-technisch werden een aantal gerichte mortel en verfanalysen uitgevoerd in het laboratorium van Prof. Dr. Elisabeth Jaegers ten einde de juiste restauratiematerialen te kunnen bepalen.

Een omstandig professioneel verftechnisch advies werd geleverd voor het kerkinterieur door de firma Keim, Classidur en door restauratieschilder Daniel De Wispelare (Brugge). En omstandig diagnostisch onderzoek, van het schadebeeld van pleister, stuc en verfwerk werd uitgevoerd vanop hoogtewerker.

Op basis van alle voorafgaandelijke onderzoek, analyses en adviezen kan nu met kennis van zake een restauratiedossier en bestek pleister- en schilderwerken van het kerkinterieur opgesteld worden, na goedkeuring van het beheersplan van de Sint-Jan-in-de-oliekerk te Vremde.

4. BESCHRIJVING VAN DE ERFGOEDWAARDEN

4.1 BESCHERMINGSBESLUIT SINT-JAN-IN-D'OLIE-KERK

Parochiekerk Sint-Jan-in-d'Oliekerk werd beschermd als monument bij KB van 24 oktober 1995 (zie bijlage). De kerk werd beschermd als monument wegens zijn artistieke en historische waarde. De kerk werd eveneens beschermd als dorpsgezicht wegens zijn artistieke, historische en volkskundige waarde. Het orgel in de kerk werd beschermd als monument, wegens zijn kunsthistorische waarde.

4.2 BESCHRIJVING ERFGOEDWAARDEN DORPSGEZICHT

De Sint-Jan-in-d'Oliekerk met omgevend kerkhof staat centraal op een driehoekig beboomd dorpsplein. De kerk, het omringend kerkhof, de calvarie en het hekwerk, vormen samen met drie gietijzeren wegwijzers een artistiek 19de-eeuws ensemble. Dit ensemble is gelegen binnen een oudere site, die gekenmerkt wordt door haar historisch-volkskundige waarde.

Het oude kerkhof maakt een wezenlijk deel uit van het beschermde dorpsgezicht van Vremde. Het vroeger courante fenomeen van een begraafplaats rondom een kerk, is op de meeste plaatsen in Vlaanderen reeds verdwenen. In Vremde bleef deze situatie behouden. Voornamelijk het oostelijke gedeelte van het kerkhof wordt gekenmerkt door de oudste en naar vormgeving meest waardevolle graven. Vooraan het kerkhof bleven enkele ijzeren grafkruisen bewaard. Verder bevinden er zich enkele grafmonumenten tegen de zuidelijke kerkmuur en is er een calvarie aanwezig tegen het koor. Belangrijk voor het kerkhof is ook het gietijzeren hek, daterend van ca. 1865, geplaatst door ijzergieterij Van Aerschot uit Herentals. Het struikgewas dat het hekwerk overgroeide, werd recentelijk verwijderd.

Hierna volgt de inventaris van de grafmonumenten met erfgoedwaarde welke dienen bewaard en gerestaureerd te worden :

ZUIDZIJDE KERK

(1) Gustave Royers(1854-1938) & Helene Piplart(1860-1917)
Hardstenen tuin met kettingen. Witte marmer.

(2) Maria Jordens (1904-1945)
Interbellum

(3) Anoniem 1868-1946
Gietijzeren kruis

(4) Van Camp 1931-1943
Interbellum

(5) Familie Gerson, sine datum
Grote ijzeren tuin met ontbrekende onderdelen

(6) Franciscus Julianus, sine datum
Tuin op hardstenen voet

(7) Petrus Josephus Govaerts (1861-1909)

(8) Jacobus Martinus Henrotte (1768-1859)
Neogotisch monument

(9) Gummarus Franciscus Jacobs (1838-1917)

OOSTZIJDE KERK

(10) Andreas Govaerts (1886-1945)
Interbellum

(11) Andreas Govaerts bis (1851-1935)

(12) Joannes Govaerts

(13) Maria Theresia Govaerts (1847-1923)

(14) Christina Govaerts (1855-1915)

(15) Coemans (1862-1888)
Plakketype met witte marmer

(16) Frans Govaerts (1893-1935)
Interbellum

(17) Rotstype sine datum

(18) J.P. Loose (1863-1891)

(19) Christina Deraedt (1832-1909)

(20) Fernandus De Raedt (1838-1917)

(21) Joannes Geuppens (1841-1918)

(22) Jozef Van Dessel (1850-1924)

(23) Edward Verheyen (1886-1914)

(24) Franciscus Verbruggen (1850-1929)

(25) Frans Leemans (1850-1928)

(26) Anna Coeckx (1842-1946)

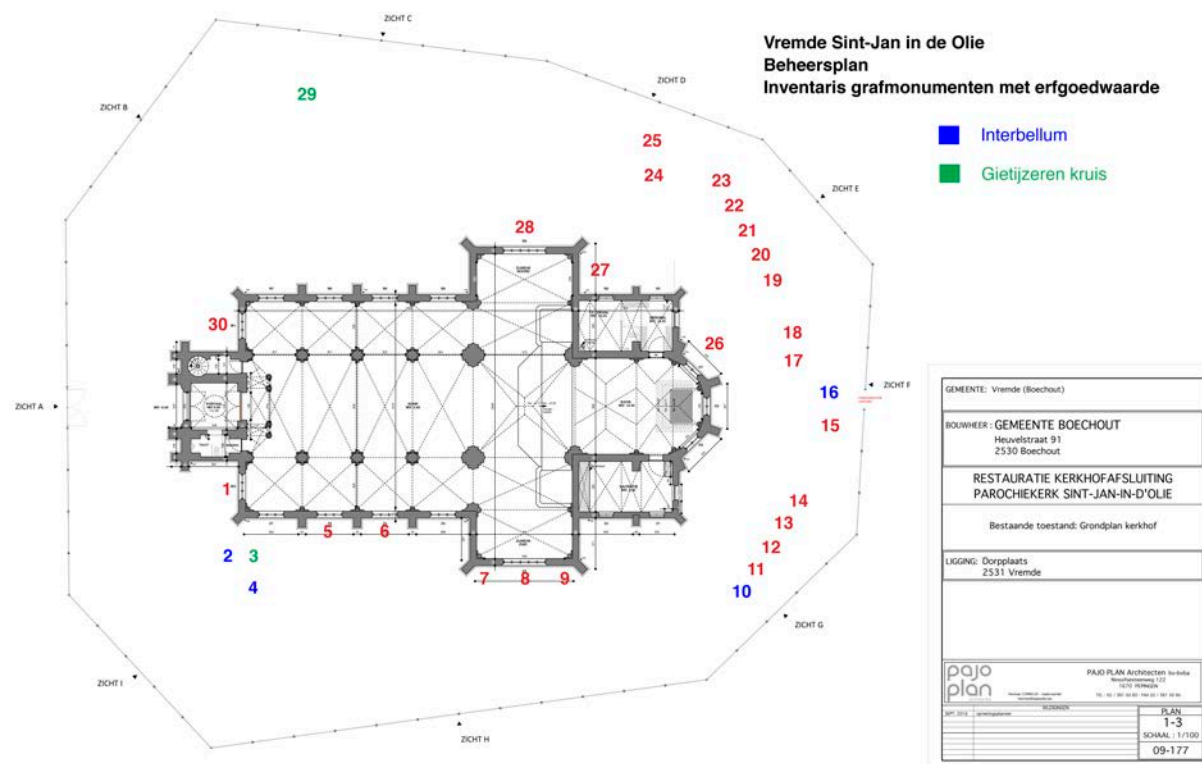
(27) Familie Van Hellemont
Interbellum

NOORDZIJDE VAN DE KERK

(28) Rotskruis (1927)

(29) Gietijzeren kruis anoniem

(30) Zusters Annonciaden

4.3 BESCHRIJVING ERFGOEDWAARDEN MONUMENT

De Sint-Jan-in-d'Olie-kerk heeft een historische (architectuur-historische) waarde en een artistieke, (architecturale) waarde. De Sint-Jan-in-d'Oliekerk is een neogotische dorpskerk, die tussen 1857 en 1859 werd opgericht door Eugeen Gife, provinciaal bouwmeester van 1851 tot 1881. De kerk werd gerealiseerd ter vervanging van de kleinere, 17de-eeuwse kerk.

De kerk werd ontworpen door Eugeen Gife. Hij studeerde architectuur aan de academie te Antwerpen, met opleiding bij voorganger provincie-architect Ferdinand Berckmans. Vanaf 1838 was Eugeen Gife conducteur voor de provincie Antwerpen en vanaf 1843 conducteur voor de regio Turnhout. Na het overlijden van architect Berckmans in 1854 werd Gife benoemd als opvolger, en dit tot in 1881. Als provinciaal architect ontwierp Gife een indrukwekkend aantal gebouwen in een evident stillistisch gamma: pastorieën, scholen, gemeentehuizen in neorenaissance en neogotiek en kerken in overwegend neogotiek. Gife was vanaf 1861 briefwisselend lid van de KCML.

De Sint-Jan-in-d'Oliekerk behoort stilistisch tot een sobere en constructivistische archeologische neogothiek (School van de Bethune en Bressers) en is een vroege vertegenwoordiger van neogotische kerkbouwkunst in Vlaanderen. Het polychrome interieur, dat heden echter overschilderd is, mag samen met het neogotische meubilair en uitrusting beschouwd worden als een gesamtkunstwerk met zeldzame en unieke erfgoedwaarde, die tot op heden nog niet ten volle erkend is.

De glas-in-loodramen die aanwezig zijn in de Sint-Jan-in-d'Oliekerk, kennen een historische en artistieke waarde. De bestaande gebrandschilderde ramen dateren van de periode rond 1885 en zijn van het atelier van baron Jean-Baptiste Bethune. De ontwerpen van de eerste drie glasramen zijn door Bethune zelf geschilderd. Ze zijn door hem gedagtekend en vermelden: 'Eglise de Vremde, Project pour les verrières du chœur 1886'. Glazenier Arthur Verhaegen plaatste de ramen achter het hoogaltaar. Bethune kon dit werk niet meer aan, nadat hij in 1875 zwaargewond raakte bij een spoorwegongeluk. Arthur Verhaegen nam vervolgens het glasatelier van Bethune over.

In opdracht van Pajo Plan Architecten werd door deskundige Carola Van den Wijngaert reeds in 2013 een vooronderzoek verricht in het kader van de komende restauratie.

Dit vooronderzoek is reeds in het bezit van Onroerend Erfgoed.

De raamconstructies van deze kerk zijn qua vorm en uitvoering uitzonderlijk en daarom ook waardevol. De constructies bestaan uit gesmede kaders die perfect in de raamopeningen passen, inclusief de lancettoppen.

4.3.1. ARCHITECTURALE WAARDE

Op langgerekt pleintje gelegen neogotische driebeukige kruiskerk, omringd door kerkhof (deels verwijderd) en afgesloten met gietijzeren hekwerk. Opgetrokken in 1857-1859 naar ontwerp van Eugeen Gife ter vervanging van de bouwvallig geworden en te kleine kerk uit de tweede helft van de 17de eeuw.

De Sint-Jan-in-de olie kerk van Vremde heeft een architecturale waarde omdat zijn een karakteristieke getuige is van de neogotische landelijke vroege neogotische bouwkunst in Vlaanderen(1857-1859), gebouwd door provinciaal bouwmeester Gife.

De architecturale waarde ligt hem in het feit dat de kerk éénduidig neogotisch is voor wat betreft exterieur en interieur en geen wezenlijke verbouwingen of transformaties heeft gekend. Het concept kan gerust omschreven worden als een vroege vorm van een neogotisch *Gesamtkunstwerk*. Ondanks het feit dat het kerkinterieur in de jaren 1960 monochroom overschilderd werd blijkt uit het materiaal-technisch onderzoek dat de neogotische bouwpolychromie nog intact aanwezig is en te documenteren is. De bouwpolychromie van het interieur zou in 1897 zijn aangebracht door de firma B. Brassinne-De Boeck. Ook het patrimonium glas-in-loodvensters van het hoogkoor(1897) van de hand van de neogoticus Arthur Verhaegen uit Brugge dragen daartoe bij (school van De Bethune). Kuntsglazenier vervangt in 1904 de twee vensters achteraan in de zijbeuken. Tijdens de twee opeenvolgende jaren 1905-1906 wordt er werk gemaakt om beide vensters in de noorder-en zuiderdwarsbeuk te voorzien van glas-in-lood van Joseph Casier, afkomstig uit de school van De Béthune en Verhaegen.

4.3.2. ARTISTIEKE EN ESTHETISCHE WAARDE

Het feit dat het kerkinterieur tot op heden gestoffeerd is met de oorspronkelijke neogotische uitmontering en meubilair(cultuur en cultusobjecten) bepaalt mede de esthetische en artistieke waarde ervan.

De verborgen polychromie van muren en gewelven (overschilderd) vormt een groot potentieel om deze esthetische waarde op te waarderen. Dit kan mogelijk geschieden bij de toekomstige interieurrestauratie.

Het oeuvre van neogotische kunstenaars en glazeniers draagt ongetwijfeld bij aan de artistieke en esthetische waarde van de kerk.

4.3.3. HISTORISCHE WAARDE

De historische waarde van de neogotische kerk ligt hem in het feit dat het een complete nieuwbouw betreft die de oude vervallen kerk uit de 17de eeuw vervangt. De dorpsgemeenschap en de kerkfabriek hebben ca. 1855-1859 alles in het werk gesteld om een nieuw bedehuis op te richten. Nochtans werd destijds door de bestendige deputatie het verzoek voor een nieuw kerkbouw eerst geweigerd. Een nieuwe pastorie en een nieuwe school was destijds meer dan genoeg dat de gemeenschap kon dragen. De gemeente hernieuwde op 23 september 1855 haar aanvraag met dezelfde redenen als voorheen. De hogere overheid kende de bedenkelijke toestand van het oude kerkje. Na het akkoord van elke betrokken overheid neemt de gemeente maatregelen om de grootse werken tijdig te starten.

4.3.4. SOCIALE EN CULTURELE WAARDE

Het betreft hier een kerkgebouw. Gezien de historische functie als gebouw bestemd voor de katholieke eredienst situeert de sociale en culturele waarde zich in die sfeer. In het verleden werden de erediensten massaal bijgewoond door bijna de ganse gemeenschap en waren er niet alleen erediensten op zondag maar ook in de week.

Die historische situatie is nu grotendeels omgekeerd. Het aantal kerkgangers zijn gevoelig verminderd. Uit het kerkenbeleidsplan lezen we evenwel toch nog een groot gebruik voor de eredienst en afgeleiden. Nochtans blijkt ook uit het kerkenbeleidsplan dat nevenbestemmingen niet worden uitgesloten en zelfs aan de orde zijn wat de sociale en culturele betekenis verbreedt.

Dit betekent dat de historisch gegroeide kernfunctie van “de kerk in het midden van de parochie” door invulling met nevenbestemmingen haar rol blijft vervullen. Dit bevestigt tevens het belang binnen de ruimtelijk-structurele context door de centrale plaatsing van de kerk binnen het van daar uitwaaierende dorpsweefsel.

De waardering van de kerk is dus veel breder te zien dan de louter artistieke, historische en kunsthistorische waarde zoals vermeld in het beschermingsbesluit.

Deze benadering is dan ook mede bepalend voor de toekomstige betekenis van de kerk.

5. VISIE OP TOEKOMSTIG BEHEER

VOORBESCHOUWING

Goedgekeurd kerkenbeleidsplan.

Voor de gemeente Boechout is door de gemeenteraad op 27 februari 2017 het globaal parochiekerkensplan goedgekeurd.

Dit plan bevat de twee kerken van Boechout (St-Bavo) en de deelgemeente Vremde (St-Jan-in-d'Olie).

In bijlage worden de bijhorende beslissingen opgenomen.

Het kerkenbeleidsplan voor de Sint-Jan-in-d'Oliekerk voorziet een intens gebruik met ca. 170 gebruiksmomenten van diverse aard met vooral de eredienst. Het plan voorziet ook in nevenbestemmingen voor culturele doeleinden.

Het College van Burgemeester en Schepenen wenst een multifunctioneel gebruik van de kerk te promoten voor oa. muziekconcerten, orgelconcerten, gebruik door zangkoren, tentoonstellingen, Open Monumentendagen, erfgoeddagen, lezingen inzake ontwikkelingssamenwerking, de vredesweek en zelfs een plaats voor de studerende jeugd. Dit laatste is reeds in verschillende kerken in Vlaanderen een veel gevraagde bestemming en wordt door de studerende jeugd enthousiast onthaald. Voor de kerk wordt in de korte en middellange toekomst geen herbestemming voorzien gezien het actuele gebruik als eredienstgebouw dat voor de toekomst wordt bestendigd.

5.1 HOOFDDOELSTELLINGEN

Het behoud, de verbetering en het herstel van de erfgoedwaarden van de site vormen het uitgangspunt binnen de beheersvisie. Om dit te kunnen bereiken worden er 2 hoofddoelstellingen voorop gesteld: restauratie van de aanwezige schade en het optimaliseren van de erfgoedwaarden.

5.1.1 RESTAURATIE VAN DE AANWEZIGE SCHADE

Aangezien zowel het interieur als het exterieur her en der bouwfysische gebreken vertoont, wordt voorgesteld om in de toekomst restauratiewerkzaamheden in verschillende percelen en eventueel in verschillende fasen te voorzien.

De hoogdringende dakrestauratie werd reeds afgerond en voorlopig opgeleverd in 20 oktober 2015. De definitieve oplevering dateert van 1 juni 2017. Door het uitvoeren van deze restauratiefase blijft de kerk sindsdien gespaard van de vele en verspreide waterinfiltraties (via de lekkende dakvlakken, de slechte dakaansluitingen, enz) die grote schade aan de structuur en het interieur van de kerk berokkenden en zorgden voor een slechte klimaatsituatie. Evenwel zullen, ondanks de gerestaureerde daken, de slechte klimaattoestanden slechts zeer geleidelijk kunnen verbeteren gezien de dikke muren slechts traag zullen opdrogen.

Ook de toren werd reeds deels gerestaureerd, zodat deze opnieuw waterdicht is en de veiligheid van voorbijgangers opnieuw gegarandeerd is. Alle dakvlakken van de kerk en de toren werden tijdens de restauratiewerken voorzien van de nodige ladder- en klimhaken, zodat er is voldaan aan de opgelegde toegankelijkheidseisen van

Monumentenwacht. Het is aangewezen om regelmatige controles door Monumentenwacht in te plannen. Deze controles vormen een handig instrument om de staat van het monument te kennen. Kleine gebreken die tijdens een controle opgemerkt worden, kunnen dadelijk hersteld worden, zodat de gevolgschade beperkt blijft.

De vernieuwde regenwaterafvoeren zijn op dit ogenblik nog niet aangesloten op een nieuwe riolering welke voorzien is in de volgende restauratiefase. Met bochtstukken en verlengstukken werd thans voorzien in een vrije afloop die zo goed mogelijk van het gebouw verwijderd werd teneinde vochtoverlast in het metselwerk te beperken.

In het muurwerk bevindt zich op verspreide plaatsen uitgespoeld voegwerk waardoor het mogelijk is dat bakstenen kunnen uit het metselwerk vallen.

Zouten bevinden zich in de muren. Ze zijn via capillairen in de muren gedrongen en door opstijgend vocht getransporteerd geworden tot ca 1,5 à 2 m hoogte. De aantasting van bepleistering en muurschilderingen is op verspreide plaatsen gering, op andere plaatsen groot.

Door de vroegere lekkende daken zijn via de zolders in de bovenmuren van de kerk eveneens zouten via het infiltrerende regenwater in de muren gedrongen en hebben op de lekplaatsen eveneens tot grote schade geleid.

Scheurvorming in het metselwerk heeft waterinfiltraties als gevolg waardoor bovendien ook vorstschade kan op treden.

Voor de glas-in-lood-ramen verwijzen we naar punt 3.5 hierboven.

In een volgende fase dienen verwarming en electriciteit aangepakt te worden en gezien de beoogde nevendoelestellingen ook een aangepaste sanitaire installatie. De verwarming dient te zorgen voor optimale klimaatomstandigheden, rekening houdende met de waardevolle interieurelementen.

In de laatste fase dient aandacht geschonken aan het interieur. Bij het opdrogen van de talrijke vochtinfiltraties bestaat het gevaar dat pleisterwerk loskomt van de onderliggende drager. In deze fase zullen dan ook pleisterwerken en schilderwerken, evenals de restauratie van de te verwachten muurschilderingen onder de huidige monochrome verflaag (doorheen deze verflaag zijn trouwens doorschemerende sjabloonschilderingen zichtbaar) en de waardevolle interieurelementen dienen opgenomen te worden. Monumentenwacht (zie inspectieverslag A-10/10947/2014/I) stelt aantastingen vast door houtborende insecten en schimmels. Door de langdurige afwezigheid van een aangepaste verwarming waren schimmels en insecten in opmars. Op dit ogenblik is een basisverwarming opnieuw opgestart.

5.1.2 OPTIMALISEREN VAN DE ERFGOEDWAARDEN

Uit de analyse van historische foto's, plannen, bouwsporen, etc. blijkt dat er doorheen de tijd enkele onvakkundige herstellingen en vervangingen zijn gebeurd, waardoor een aantal elementen met erfgoedwaarde verdwenen zijn. Het is de wens om deze aanpassingen ongedaan te maken en de erfgoedwaarde van de kerk en haar onmiddellijke omgeving opnieuw te verhogen.

Aandacht gaat uit naar elementen die zowel bouwkundig als cultureel bepalend zijn voor de eigenheid en het karakter van het gebouw. Bovendien dient ook aandacht

geschonken aan de nevendoelstellingen die het gebouw en haar omgeving een absolute meerwaarde kunnen geven.

De erfgoedwaarden van het geheel kunnen versterkt worden door het nemen van enkele doordachte maatregelen zoals :

- wegnemen van de storende voorzetpanelen in plexiglas van de glasramen en vervangen door nieuwe beschermende voorzetbeglazing met binnenspouw.
- aanleg van een nieuwe riolering met regenwaterrecuperatie.
- restauratie van het metselwerk, voegwerk, natuursteen, raammonelen.
- restauratie van de waardevolle grafstenen, calvarie, terra-cotta-gevelplaat boven de inkom.
- restauratie van het hekwerk omheen het kerkhof.
- restaureren van glasramen en pleisterwerken op muren.
- vrijleggen (geheel of gedeeltelijk) van de muurschilderingen en/of reconstructie van de sjabloonschilderingen.
- restauratie en/of reconstructie van de neo-gotische muurschilderingen. In elk geval dienen de al dan niet door (recente) overschildering bedekte muurschilderingen behouden te blijven.
- waardevolle vaste en vrijstaande interieurelementen en waardevolle cultuurgoederen dienen beveiligd tegen diefstal of moedwillige beschadiging, waterschade, insectenaantasting.

Deze lijst is niet beperkend en dient vervolledigd te worden met de verschillende restauratiedossiers.

De als *Gesamtkunstwerk* gedachte en door Gife ontworpen architectuur, gekoppeld aan het nog grotendeels aanwezige interieur met de muurschilderingen dient optimaal bewaard en gevaloriseerd te worden.

Bovendien kan de erfgoedwaarde ook geoptimaliseerd worden door aandacht te hebben voor erfgoededucatie. Hiermee wordt niet enkel het onderwijs bedoeld maar moet een breder publiek kunnen aangesproken worden. Erfgoededucatie gaat over leren en door middel van materieel erfgoed, in de meest brede zin van de betekenis, informeren over ons verleden en de totstandkoming ervan. De Sint-Jan-in-d'Oliekerk is in die zin betekenisvol omdat ze een bepaald facet vertegenwoordigt van een vroege fase van de neo-gotiek en hiermee bedoelen we niet enkel het gebouw op zich maar ook alles wat ermee verbonden is zoals kerkhof en omheining, glasramen en hun verhalende betekenis, muurschilderingen, interieurelementen welke allen hun specifieke betekenis en functie hebben (hadden) en tevens ook het roerend erfgoed als textiel en alle sacrale erfgoed. Dit alles maakt onafscheidelijk deel uit van ons culturele verleden en overstijgt hierdoor de loutere betekenis als erfgoed van de eredienst.

5.1.3 VISIE OP DE CULTURGOEDEREN

De restauratie van het exterieur en interieur van deze kerk middels erfgoedpremie kan verantwoord worden vanuit volgend oogpunt.

De Sint-Jan-in-d'Oliekerk mag beschouwd worden als een neogotisch Gesamtkunstwerk in Vlaanderen, in de geest van de vroege neogotiek van de

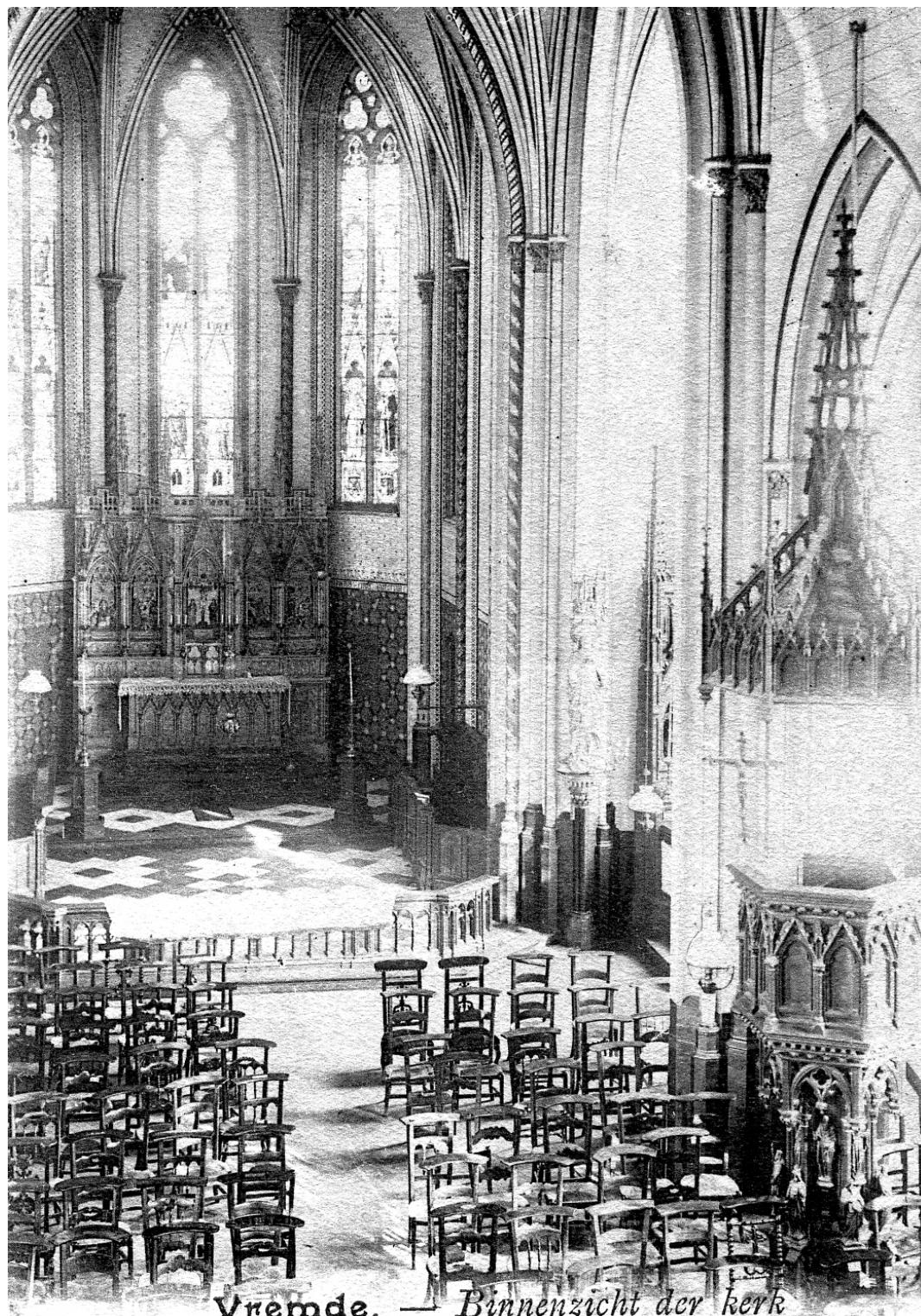
Brugse school van De Bethune. Het is kunsthistorisch zeldzaam en representatief voor die historiserende neogotische religieuze bouw- en interieurstijl in België. Het is daarenboven een vertegenwoordiger van een kerkgebouw dat werd opgetrokken door een provinciale bouwmeester, met name Eugène Gife. Het toont aan dat de neogotiek als maatschappelijk gegeven verweven was in alle geledingen van de maatschappij in de 19de eeuw, niet enkel in kerken maar ook in openbare gebouwen, scholen, ziekenhuizen, gevangenissen, stations, enz. De erfgoedpremie voor de neogotische bouw en het interieur van deze kerk is gerechtvaardigd om de geest van het *Gesamtkunstwerk* in ere te herstellen en te versterken, zowel conceptueel als materieel. Het neogotische kerkinterieur vormt ontegensprekelijk een *espace ambiente* die tijdloos is en sterke picturale/artistieke kwaliteiten heeft. De sociaal-culturele erfgoedwaarde anticipeert op deze kwaliteiten van de binnenruimte. Uit het materiaal-technisch onderzoek in situ is gebleken dat het interieur van de kerk om onbegrijpelijke redenen in de jaren 1960 werd overschilderd met een grijswitte latexverf. De originele bouwpolychromie en de steenimitatieschilderingen van de wanden werd jammer genoeg aan het gezicht onttrokken. Een erfgoedpremie is niet enkel gerechtvaardigd voor de restauratie van buitengevels en neogotische glasramen maar evenzeer voor de herwaardering van het neogotische interieur. De ongemene krachtige wisselwerking van de neogotische bouwpolychromie, glasramen, beelden en meubilair is een garantie voor de vrijwaring van dit *Gesamtkunstwerk*. Dit kerkinterieur is geen lappendeken van verschillende bouwstijlen en restauraties : eenheid, gaafheid en zeldzaamheid zijn troef.

Vremde — Kerk (binnenzicht).
Eglise (intérieur).
Uitg. Bresseleers-Remael.

De erfgoedpremie is van toepassing op muren en gewelven vanaf 1859 enerzijds en anderzijds op de integrale neogotische uitmonstering van het interieur zoals die tot stand gekomen is vanaf 1859 tot 1892. Ter illustratie worden enkele historische foto's bijgevoegd. Beide versterken de appreciatie en de intrinsieke erfgoedwaarde als neogotisch *Gesamtkunstwerk*. Voor muren en gewelven is het de wens van de

opdrachtgever en de ontwerper de neogotische bouwpolychromie te reconstrueren met een hoogwaardig verfsysteem. Verder is het de bedoeling de nu zichtbare polychromie op de gewel sleutels, muurschalken in het hoogkoor en gewelfribben te reinigen en te conserveren en ook is het de bedoeling de rijke schabloondecoratie van het hoogkoor hetzij bloot te leggen hetzij te reconstrueren. Dit alles past in de herwaardering van het Gesamtkunstwerk. Dit project maakt deel uit van de geplande interieurrestauratie van roerend en onroerend erfgoed.

Vremde. — *Binnenzicht der kerk*

In de inventaris van beelden en meubilair (zie PLAN in bijlage) worden de cultuurgoederen opgelijst onder respectievelijke beelden/kruisweg, neogotische sculptuur exterieur en tenslotte het neogotische kerkmeubilair en altaren die ontworpen zijn voor de creatie van dit neogotisch *Gesamtkunstwerk*, dit in de tweede helft van de 19de eeuw naargelang financiële middelen voor handen waren doch in de artistieke geest van de vroege Bethuniaanse neogotiek.

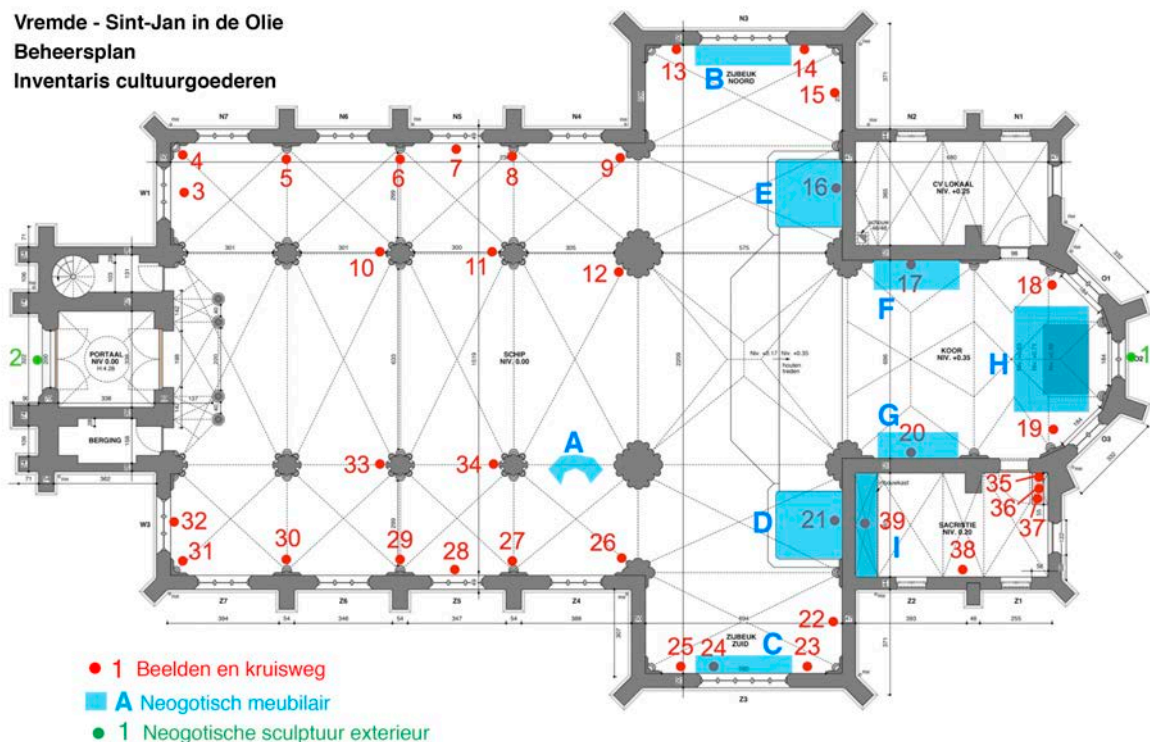
Alle objecten in het rood aangeduid hebben recht op een erfgoedpremie, zij behoren tot de intrinsieke neogotische uitmonstering van het kerk interieur, ontstaan tussen 1859 en 1892. De neogotische beelden van dit interieur hebben nog hun originele polychromie weten te bewaren, dit geldt ook voor de merkwaardige kruisweg. Uitzondering wordt gemaakt voor de objecten 7/24/28/35/36/37/38/, zij vallen buiten een erfgoedpremie gezien hun beperkte erfgoedwaarde en vermits hun directe band met het neogotisch ontwerp niet kan aangetoond worden (de herkomst is onduidelijk uit archivalische bronnen).

Alle objecten aangeduid in het groen aangeduid hebben recht op een erfgoedpremie, vermits ze onverbrekelijk deel uit maken van het neogotisch kerkgebouw.

Alle neogotische meubilairobjecten en altaren in het blauw aangeduid hebben recht op een erfgoedpremie, onverbrekelijk deel uitmakend van het neogotisch *Gesamtkunstwerk* van het kerkinterieur. Het meubilair en de altaren is ontstaan tussen 1859 en 1892.

- A Preekstoel (Anno 1867)
- B Biechtstoel (Anno 1875)
- C Biechtstoel (Anno 1875)
- D Zijaltaar (Anno 1869)
- E Zijaltaar (Anno 1869)
- F Koorgestoelte
- G Koorgestoelte
- H Hoofdaltaar (anno 1860)
- I Sacristie-kast

Vremde - Sint-Jan in de Olie
Beheersplan
Inventaris cultuurobjecten

5.2 NEVENDOELSTELLINGEN

Naast voorgaande hoofddoelstellingen, werden er door kerkfabriek en gemeente ook enkele nevendoelstellingen vooropgesteld. Rekening houdende met de erfgoedwaarden, zal er getracht worden om de site, in de mate van het mogelijke, te laten voldoen aan de hedendaagse eisen inzake comfort en veiligheid. Hierdoor zal de toekomst van het beschermde pand meer verzekerd worden voor de komende generaties.

5.2.1 MOGELIJKE NEVENBESTEMMINGEN VOOR DE KERK

Gezien het afnemend aantal erediensten in de kerk als gevolg van het afnemend aantal kerkgangers, dient er ook nagedacht te worden om de kerk mede open te stellen voor andere activiteiten, zoals het houden van concerten, tentoonstellingen, enz. Om dergelijke functies te kunnen huisvesten in de kerk, dient er rekening gehouden te worden diverse voorzieningen, waaronder: sanitair, toegankelijkheid, verlichting, geluidsinstallatie, veiligheid, enz.

De nevendoelstellingen werden geformuleerd in het globaal parochiekerkenplan dat bijgevoegd is.

5.2.2 HERAANLEG KERKHOF

Het sobere karakter van het kerkhof dient behouden te blijven. Een aantal historisch waardevolle grafzerken, al dan niet met voorhofjes zullen gerestaureerd worden en zullen tegen de kerkmuur geplaatst worden of dienen verspreid in situ bewaard te blijven. De minder waardevolle grafzerken worden verwijderd of herplaatst naar het nieuwe kerkhof, enkele straten verderop. De historisch waardevolle grafzerken en

zerken dienen hersteld te worden, zodat zij hun authentieke devotieve waarde hervinden.

Er zullen in de toekomst geen begravingen meer plaatsvinden op het kerkhof. Het kerkhof zal wel een plaats van rust en bezinning blijven. De beplanting van de ruimte zal gebeuren met inheemse soorten, gebaseerd op plantensoorten die reeds aanwezig zijn op het kerkhof en die er goed lijken te gedijen, of plantensoorten die zichzelf hebben ontwikkeld.

Er wordt geopteerd om het kerkhof om te vormen tot bezinningspark en een plaats van rust. Er wordt geopteerd om de te behouden graven niet te clusteren op het kerkhof, maar om een ontstane disstructuur in situ te aanvaarden en te bestendigen. Het kerkhof mag hierbij geen 'villatuin' worden, maar dient een plek van bezinning te kunnen zijn. Het gevoel en sfeer van een kerkhof dient bewaard te blijven. Dit wilt echter niet zeggen dat er geen ruimte kan zijn voor eigentijdse invullingen. Er kan gekozen worden voor de reconstructie van een kerkhof naar oorspronkelijk model, bijvoorbeeld door de aanleg van oude beplanting. Of er kan een nieuwe laag toegevoegd worden aan het kerkhof, opgebouwd met eigentijdse materialen. Overleg met de kerkfabriek, parochiegemeenschap, Onroerend Erfgoed en de heemkundige kring kan een meerwaarde betekenen voor het resultaat. Voor het onderhoud van graven waarvan geen nabestaanden meer bestaan, kan er een oproep gedaan worden naar mensen die een peter-/meterschap wensen aan te gaan voor het onderhoud van deze grafelementen. Het kerkhof zal behouden blijven als een punt van rust en stilte te midden van het dorpsplein. Het nieuwe ontwerp dient hier rekening mee te houden. Er moet absoluut vermeden worden dat het kerkhof een speelplein wordt of een plaats voor hangjongeren. Het is dan ook van groot belang dat het bedoelde open karakter met doorkijkhekken bewaard blijft. Het was reeds een goede optie om de hoge beplantingshaag rondom het kerkhof hiervoor weg te nemen. Hierdoor wordt de sociale controle reeds in belangrijke mate geoptimaliseerd.

Tijdens een recente rondgang werden de gebreken aan het hekwerk vastgesteld en geïnventariseerd (gaande van verdwenen pijlpunten of vuurpotten, gebroken elementen, enz.). Het hekwerk zal door restauratie haar oorspronkelijke functie van afsluitend element met doorkijk terug kunnen hernemen.

5.2.3 Vernieuwen Technische Installaties

De tot voor kort aanwezige verwarmingsinstallatie in de kerk betrof een hetelucht-verwarmingsinstallatie. Deze beantwoordde niet aan de omzendbrief van 19/11/2002, betreffende de kerkverwarming van beschermde gebouwen. Deze installatie werd tijdens de recente restauratie van de daken reeds ontmanteld. Het voorzien van een nieuwe verwarmingsinstallatie is cruciaal om de kerk terug in gebruik te kunnen nemen voor erediensten en om het kerkmeubilair te beschermen tegen de sterke temperatuur- en vochtschommelingen. Een slecht klimaat is nefast voor alle interieurelementen en leidt tot allerlei schade zoals krimp-en zwelgedrag, afschilfering van verflagen, lossen van verlijmingen, oppervlakteschimmels, condensatie, enz... met alle gevolgen vandien.

Bij de keuze van nieuwe technische installaties voor de kerk, wordt er uitgegaan van een laag energieverbruik, een aangenaam comfortgevoel, een aangepaste werking tov het kerkmeubilair, enz.

Enkel een goed uitgebalanceerde verwarmingsinstallatie heeft een gunstige invloed op het behoud van de interieurelementen.

Niet enkel de verwarming wordt vernieuwd, maar ook de elektrische installaties worden vernieuwd. Deze installatie is immers verouderd. Waar deze al vernieuwd is, is deze in opbouw geplaatst. Gezien dit weinig esthetisch is, zullen deze zo mogelijk in de muren ingewerkt worden. Er dient evenwel voldoende rekening gehouden te worden met de vermoedelijk vele muurschilderingen onder de huidige verflaag.

Ook de verlichting in de kerk wordt vernieuwd. Hiertoe wordt gekozen voor een op maat gemaakt verlichtingsarmatuur naar de hand van een lichtkunstenaar. Hierdoor zal er een sfeervolle verlichting voorzien worden die niet alleen rekening houdt met de architectuur van het interieur maar ook voldoet aan alle bestemmingen welke voorbehouden worden voor de kerk.

Brandalarm en inbraakalarm dienen vernieuwd te worden.

Gezien de nevenbestemmingen zal met de plaatselijke brandweer ook moeten nagedacht worden over branddetectie en brandbestrijding. Een noodinterventie- en evacuatieplan zal dienen opgesteld te worden.

Een goed inbraakalarm kan vermijden dat waardevolle voorwerpen ontvreemd worden. Bij diefstal is het immers twijfelachtig dat gestolen voorwerpen terug gevonden worden.

Een goed begin is de opstelling van een digitale inventaris die slechts toegankelijk is voor bevoegden. Een algemene digitale verspreiding zou dieven kunnen de mogelijkheid geven om reeds vooraf een selectie te maken van de voorwerpen waar ze belangstelling voor hebben.

Een goede inventaris verhoogt de kansen tot terug vinden van gestolen voorwerpen. Bij het open stellen van de kerk wordt de alarminstallatie geheel of gedeeltelijk uitgeschakeld. Het is daarom belangrijk dat waardevolle voorwerpen (beelden, schilderijen, enz...) een individuele bescherming krijgen.

6. OPSOMMING EN VERANTWOORDING BEHEERSMAATREGELEN

6.1 OPSOMMING BEHEERSMAATREGELEN

Aard der werken	Eenmalig	Terugkerend	Vrijstelling toelating	Forfaitair verrekend
Restauratiewerken				
6.1.1 Fase I Perceel 1 : exterieur + riolering + beveiligingsglas + kerkhofafsluiting.				
Perceel 2 : glas-in-lood				
Perceel 3 : aanleg kerkhof.				
6.1.2 Fase III : Perceel 1 : HVAC				
Perceel 2 : electriciteit, inbraak- en brandalarm				
Perceel 3 : interieur				
Perceel 4 : meubilair en kunstwerken				
Perceel 5 : archeologie interieur kerk nav. HVAC				
6.2.1 Restauratie exterieur a. Herstellen en vernieuwen metselwerk b. Herstellen /vervangen smeedijzeren en gietijzeren elementen. c. Herstellen / vernieuwen natuursteen d. Herstellen / vernieuwen voegwerken. e. Nieuwe rioleringen. f. Herstellen / vernieuwen en schilderen buitenschrijnwerk. g. Behandeling tegen opstijgend vocht en zouten. h. Herstel / vernieuwen van galmborden. i. Aanbrengen van duivenwering.	X			
6.2.2 Restauratie glas-in-lood a. Afbreken bestaande voorzetbeglazing en aanbrengen nieuwe. b. Restauratie gebrandschilderde en niet-gebrandschilderde glasramen. c. Herstellen / vernieuwen van raambuggen, windroeden, ...	X			
6.2.3 Restauratie interieur a. Herstellen en mechaniseren torenuurwerk, klokken, uurwerken en toebehoren.	X			

<p>b. Herstellen binnenbepleisteringen. c. Herstellen / reconstrueren muurschilderingen. d. Herstellen vloerbekleding / wandbekleding / gewelven. e. Herstel en behandeling houten trappen, ballustrades, hoogsaal, meubilair, schilderijen, beeldhouwwerken, polychromieën, ... e. Schilderwerken, verniswerken, in de was zetten. f. Restauratie van de cultuurobjecten zoals aangegeven in de bijlagen.</p>				
<p>6.2.4 Vernieuwen technieken a. Verwarming. b. Sanitair. c. Electriciteit. d. Brandalarm. e. Inbraakalarm. f. Geluidsinstallatie. g. Voorzieningen voor gehoorstoornissen.</p>	X			
<p>6.2.5 Restauratie kerkhofafsluiting. a. Vervangen van verweerde onderdelen in smeedijzer en gietijzer. b. Versterken van verzwakte onderdelen.</p>	X			
<p>6.2.6 Restauratie en heraanleg kerkhof. a. Demonteren van alle te behouden grafmonumenten met alle onderdelen. b. Aanbrengen van nieuwe funderingen. c. Restauratie van de grafmonumenten met hun symbolen, teksten, metalen onderdelen, ... d. Herplaatsen van alle grafmonumenten. e. Herstel en restauratie van calvarie en beschermend afdak aan de oostgevel. f. Herstel en restauratie van calvarie in terra-cotta en verwijderen van storend afdak aan de westgevel.</p>	X			
<p>6.2.7 Archeologie a. Geoscan van de vloeren binnen het gebouw ivv. opzoeking naar restanten van de voormalige kerk. b. Archeologisch onderzoek nav. aanleg verwarming.</p>	X			
<p>Onderhoudswerken 6.3.1 Onderhoud van de goten</p>		X	X	
<p>6.3.2 Onderhoudsschilderwerk van het buitenschrijnwerk</p>		X	X	
<p>6.3.3 Onderhoudsschilderwerk van het metaalwerk</p>		X	X	
<p>6.3.4 Onderhoud en smering van opengaande ramen en deuren</p>		X	X	
<p>6.3.5 Poetsen van de ramen</p>		X	X	

6.3.6 Poetsen van het interieur		X	X	
6.3.7 Onderhoudsschilderwerk van binnenmuren en plafonds		X	X	
6.3.8 Onderhoud van kerkhofsite		X	X	
6.3.9 Onderhoud van de technische installaties		X	X	

De opgesomde beheersmaatregelen voldoen aan de eerder vastgestelde beheersdoelstellingen (hoofd- en nevendoelestellingen), meer bepaald: het restaureren van aanwezige schade, het herstellen van verdwenen elementen met erfgoedwaarde en het toekomst gericht handelen door voldoende onderhoud, het voorzien van een nevenbestemming, de heraanleg van het kerkhof en het vernieuwen van de technische installaties. Onderstaand worden de eenmalige en de terugkerende restauratiewerken verder beschreven. In bijlage bevindt zich een uitgebreidere lijst van de restauratiewerkzaamheden.

6.2 EENMALIGE RESTAURATIEWERKEN

In de toekomst staan volgende restauratiefasen gepland:

- Fase 1: Dakwerken (reeds uitgevoerd en voorlopig opgeleverd in december 2015 en definitief opgeleverd in juni 2017)
- Fase 2: Exterieur met riolering en glasramen
- Fase 3: Archeologie
- Fase 4: Interieur, verwarming, elektriciteit en sanitair
- Fase 5: Meubilair en kunstwerken
- Fase 6: Buitenaanleg kerkhof en afsluiting kerkhof

Onderstaand wordt er dieper ingegaan op de hierbij voorziene werkzaamheden.

6.2.1 RESTAURATIE GLAS-IN-LOODRAMEN

De gebrandschilderde ramen zijn relatief sterk bevuild. De ramen worden aan de buitenzijde gekenmerkt door een matterende vuillaag en door een verspreide roestfilm. Dergelijke laag is moeizaam te verwijderen. Aan de exterieurzijde zal bijgevolg met zeer grote voorzichtigheid gereinigd moeten worden. Aan de binnenzijde zijn de ramen grotendeels vervuild door los stof en door een roetfilm.

Enkele glas-in-loodpanelen zijn beschadigd door enkel- en meervoudige glasbreuken. Een aantal glaspanelen vertoont ook lacunes, waarvan sommigen met epoxyharsen en/of klassieke brandschildermethodes terug in te vullen zijn. Het loodnet van de figuratief gebrandschilderde glasramen lijkt nog voldoende sterk te zijn. De toestand van de soldeerpunten is echter moeilijk in te schatten. De schildering van de glas-in-loodramen zal gefixeerd worden. De mastiek heeft zijn dichtende functie verloren.

De glas-in-loodramen werden weleer reeds voorzien van voorzetsbeglazing. De voorzetsbeglazing is uitgevoerd in een plaat plexiglas, die door middel van bruinkleurige profielen bevestigd is in het steenwerk. De gebruikte platen plexiglas zijn echter dringend aan vervanging toe. Ze zijn doorheen de jaren dof geworden en

vertonen sterke hol- en bolvormingen. Bij de restauratiefase voor de glas-in-loodramen zal de verweerde voorzetbeglazing verwijderd worden en vervangen door nieuwe voorzetbeglazing. In enkele vensteropeningen is de bestaande voorzetbeglazing reeds deels verdwenen, waardoor deze ramen niet langer beschermd zijn.

In de sacristie en de stookplaats, bevinden zich glasplaatjes in zogenaamd 'mouseline-glas'. Deze glassoort, die oorspronkelijk teruggaat tot in het midden van de 19de eeuw, werd aanvankelijk op grote schaal vervaardigd. Vandaag de dag resten er slechts relatief weinig voorbeelden hiervan. Het restaureren van deze unieke glaspartijen is dan ook nodig.

Er dienen in de toekomst condensgootjes voorzien te worden, waardoor de schadelijke afdruipters onder de glasramen vermeden worden. Het aflopend water berokkent schade aan de waardevolle interieurelementen. De condensgoten dienen in de toekomst op regelmatige tijdstippen proper gemaakt te worden.

Het ijzerwerk van de glas-in-loodramen is sterk geroest. Het glas is gebarsten door de spanningen ten gevolge van roest in het raakvlak met de raambruggen. Plaatselijk komt het glas los uit het loodnet. Enkele glaasjes en loodstrippen zijn weggefallen. De glas-in-loodpanelen van de ramen bovenaan de gevel vertonen sterke bolstand. Ook enkele andere panelen staan bol. De ijzeren bindloodjes scheuren op verscheidene plaatsen van het loodnet. De windroeden zijn licht roestig en enkele zijn weggefallen. Verschillende glaasjes zijn beschadigd. Het loodnet is plaatselijk ingescheurd. Enkele panelen zijn losgekomen van de raambruggen.

Volgende werken zijn vereist:

- Restauratie van de roestige raambruggen.
- Restauratie van de glas-in-loodramen in het atelier.
- Verwijderen van oude voorzetbeglazing.
- Voorzien van nieuwe voorzetbeglazing.
- Voorzien van nieuwe condensgootjes en gaatjes aan de ramen.

6.2.2 RESTAURATIE EXTERIEUR

Talrijke bakstenen zijn verweerd, gebroken of volledig verdwenen. Plaatselijk is het steenwerk als dusdanig beschadigd, zodat volgens de vaststellingen van Monumentenwacht de publieke veiligheid in het gedrang komt. Zo is er op verschillende plaatsen scheurvorming en sterke uitgespoelde voegwerken aanwezig, waardoor er stenen naar beneden kunnen vallen. Onderaan een groot aantal steunberen is het steenwerk ernstig beschadigd. Ook het steenwerk van de plint is op verschillende plaatsen sterk beschadigd door vocht en vorst.

Ook de dekstenen en afzaten in blauwe hardsteen vertonen breuken, verwerking en tekorten. Tijdens de restauratie van de daken werden de afzaten vastgeboord om afschuiving te vermijden. De gebroken en losgekomen delen van de dekstenen werden weggehaald en de stenen werden tijdens de dakwerken afgedekt met lood om waterinfiltratie in de onderliggende steunberen en muren te vermijden. Deze loodafdichting was slechts bestemd als een tijdelijke oplossing en dient opnieuw verwijderd te worden.

Volgende werken zijn sterk aanbevolen (inspectierapport Monumentenwacht juli 2015):

- Herstellen van het sterk beschadigde steenwerk en het uitgespoelde voegwerk.
- Herstellen van de scheurvorming en wegnemen van de oorzaak.
- Herstellen van de beschadigde schouderstukken, steunbeerafzaten en natuurstenen dekstenen.
- Verwijderen van weinig waardevolle luifel boven ingang.
- Herstellen van galmborden.
- Aanbrengen van duivenwering.
- Herstellen van gebarsten raamdorpels.
- Restaureren van sterk geroest metaalwerk (diefijzers, gevelankers, etc.).
- Herschilderen van de toegangsdeuren en houten schrijnwerk.
- Aanleg van een nieuwe riolering met regenwaterrecuperatie voor oa. kuisen van de kerk, bloemen in de kerk, beplantingen op kerkhof, sanitair (WC's).

6.2.3 RESTAURATIE INTERIEUR (INCLUSIEF MEUBILAIR EN KUNSTWERKEN)

Het interieur van de kerk heeft te lijden gehad onder vochtinfiltraties, ten gevolge van vroegere gebreken in de dakvlakken. Dit resulteert in afbladderend verfwerk en in loskomende bepleistering. Deze gebreken aan de daken werden recent hersteld, zodat de binnenafwerking in de toekomst kan gerestaureerd worden. Ook is er sprake van vochtaftekingen onderaan de muren. Deze zijn niet alleen het gevolg van opstijgend vocht, maar ook van beschadigingen in de afvoeren, gebreken of verstoppingen in afvoeren of beschadigingen van steen- en voegwerk. De problemen met de afvoeren werden tijdens de recente restauratiefase van het dak reeds opgelost. De afvoeren dienen in een toekomstige restauratiefase nog aangesloten te worden op een nieuwe riolering. De ernstig beschadigde steen- en voegwerken zullen eveneens nog hersteld moeten worden bij toekomstige restauraties.

Volgende werken zijn sterk aanbevolen (inspectierapport Monumentenwacht 2014):

- Curatief en preventief behandelen van de aangetaste kunstvoorwerpen tegen houtborende insecten, o.a. (niet gelimiteerd) :
 - o Gepolychromeerde paneeltjes van de zijaltaren.
 - o Enkele kerkstoelen met actieve insectenvraat.
 - o Deur van de wandkast in gang rechts van portaal.
 - o Kast in stookplaats.
- Verwijderen van oppervlakteschimmels op houten kerkmeubilair en op kerkelijk textiel.
- Herstellen van plaatselijke tegelbreuk en van verlies van steenmateriaal ten gevolge van zoutuitbloeiingen.
- Herstellen van neergevallen pleisterwerk.
- Herstellen van beschadigd schilderwerk.
- Herstel / reconstructie van muurschilderingen.

Het opstellen van een restauratiedossier is bijgevolg aangewezen.

6.2.4 VERNIEUWEN VAN TECHNIEKEN

Om het interieur van de kerk afdoende te kunnen bewaren, zal er een nieuw verwarmingssysteem geïnstalleerd worden. De huidige verwarming bestond uit een

heteluchtverwarmingsinstallatie, dewelke echter grote pieken en dalen in de binnentemperatuur en dus ook in de vochthuishouding veroorzaakte. Deze klimaatomstandigheden waren echter allesbehalve optimaal voor het waardevolle kerkinterieur en het orgel in het bijzonder. De asbesthoudende verwarmingsketel werd reeds in de restauratiefase van het dak ontmanteld, waardoor de kerk een belangrijke tijd niet meer verwarmd werd. Heden is opnieuw een beperkte basisverwarming geïnstalleerd waardoor de opmars van schimmel en insecten vertraagd wordt.

In de toekomst zal er gekozen worden voor een installatie dewelke trage en permanente basisverwarming biedt, van bijvoorbeeld 10-12°C. Tijdens kerkdiensten en nevenactiviteiten kan er traag bij verwarmd worden tot een aangename gevoelstemperatuur. Er wordt geopteerd voor het gebruik van individuele warmtestations in de kerkvloer. De warme lucht wordt niet rechtstreeks in de kerk gebracht, maar op diverse plaatsen in de kerkvloer in warmtewisselaars, waarin aangevoerd warm water wordt omgevormd tot opgewarmde lucht. Dit systeem vertoont diverse voordelen: een zachte en constante inblaas van gefilterde lucht, een lage opwarmingstemperaturen, een geringe stijging van de warmte naar de hogere niveaus van het kerkinterieur, een geringe luchtcirculatie, een geringe stofverdeling, etc. Dit systeem is dus monument- en interieurvriendelijk. Het systeem kan met beperkte bouwkundige impact voor de aanleg voorzien worden. Het systeem verzekert de bewaring van authentieke vloeren. Gecombineerd met een geperfectioneerd besturing- en controlesysteem, is dit type kerkverwarming mede door zijn geruisloosheid, voor het orgel één van de meest gunstige te noemen.

Alvorens de sleuven voor de technieken uit te graven, zal er archeologisch vooronderzoek plaats dienen te vinden. Het vermoeden bestaat dat er nog archeologische resten zullen gevonden worden van de 17de-eeuwse kleinere kerk, die hier eertijds aanwezig was. Hiervoor adviseren we om voorafgaandelijk een geoscan te laten uitvoeren waardoor een beeld kan verkregen worden van de ondergrondse verstoringen. Een geoscan biedt de mogelijkheid tot aanpassen van het tracé van de leidingen teneinde het ondergronds erfgoed te beschermen en te bewaren voor eventueel later onderzoek. Het onderzoek kan eventueel ook leiden tot diepgaand archeologisch onderzoek indien zich waardevolle vondsten zouden kunnen voordoen die de geschiedenis van Vremde hebben beïnvloed.

Voor wat betreft de verlichting van de kerk, wordt er gedacht aan het voorzien van verlichtingsarmaturen die specifiek voor de kerk ontworpen zijn. Deze toestellen zullen door een lichtkunstenaar uitgetekend, ontworpen en voorzien worden. Deze vormgeving van deze armaturen komt in nauw overleg met de bouwheer, de kerkfabriek, het agentschap Onroerend Erfgoed en de ontwerper tot stand. Het verlichtingsarmatuur dient sober en functioneel te zijn, maar dient eveneens een meerwaarde te bieden aan het interieur van de kerk. Het gebruik van energiebesparende lampen wordt primair geacht. Het gebruik van spots wordt in beperkte mate toegepast om objecten of waardevolle beelden te benadrukken.

Een goed klimaat, en dan vooral de relatieve vochtigheid, speelt een grote rol bij het behoud van interieurelementen. Het is aangewezen om schommelingen van relatieve vochtigheid te beperken tussen 45% en 70%. Een afdoende verwarmingssysteem is cruciaal om dergelijke condities te bekomen. Een aansturing van de

verwarmingsinstallatie op basis van de luchtvochtigheid, minstens gedurende welbepaalde periode van het jaar, is bijgevolg wenselijk. De keuze voor een installatie die gecombineerd kan geprogrammeerd worden, namelijk thermo- en/of hygrostatisch, is aan te raden.

Volgende werken zijn vereist:

- Vernieuwen van verwarmingsinstallatie (o.a. voorzien van nieuwe leidingen en warmtestation, verwijderen en dicht metselen van oude stookkanalen).
- Vernieuwen van elektrische installaties (o.a. verwijderen en vernieuwen van oude leidingen, nieuwe verlichtingsarmaturen, etc.).
- Aanbrengen van nieuwe geluidsinstallatie.
- Aanbrengen van een installatie voor gehoorgestoorden.
- Nazicht van bestaande brandpreventiesysteem.
- Nieuwe inbraakpreventie.
- Nazicht van bestaande bliksemafleiding.

6.2.5 RESTAURATIE KERKHOF AFSLUITING

Het kerkhof wordt omringd met een gietijzeren/smeedijzeren hekwerk. Verscheidene zuilen en voetstukken van het hekwerk zijn beschadigd, diverse sierelementen bovenop de spijlen en tussenstijlen ontbreken en enkele invulvlakken zijn losgekomen. Om de oorspronkelijke waarde van het hekwerk te herstellen, is het noodzakelijk om het hekwerk te restaureren. Het opstellen van een restauratiedossier is bijgevolg aangewezen. De volledige afsluiting dient gedemonteerd en nieuwe funderingen voor de dragende elementen dienen aangebracht te worden.

6.2.6 RESTAURATIE EN HERAANLEG KERKHOF

Het kerkhof rondom de kerk zal in de toekomst niet meer als begraafplaats dienst doen, maar zal omgebouwd worden tot een bezinningspark. Voor lopende concessies kan op vraag van de nabestaanden het bestaande graf worden overgebracht naar de begraafplaats aan de Wommelsesteenweg. De historisch waardevolle graven zullen behouden blijven in situ en zullen deel uitmaken van het ontwerp van het bezinningspark. Het kinderkerkhof vormt een aparte en bijzondere entiteit op het kerkhof van Vremde en zal hier behouden blijven in de toekomst. Het columbarium zal mede verdwijnen.

Enkele waardevolle grafzerken hellen over en zijn niet meer stabiel. Dekstenen van de grafstenen liggen ook gevaarlijk los. De hofjes voor de grafstenen liggen er ordeloos bij en metalen elementen zijn sterk geroest waardoor natuurstenen breken en uit mekaar vallen. Om deze grafzerken te herstellen en het gevaar voor voorbijgangers te vermijden, is het herstellen van deze grafzerken en hun hofjes cruciaal. Alle elementen dienen gedemonteerd en voorzien te worden van een deugdelijke fundering.

De huidige wandelpaden zijn verzakt en sommige kasseien liggen los. In het nieuwe aanlegplan dienen nieuwe of bijkomende wegen aangelegd in functie van de aanleg van zitmeubilair en de aanleg van hoekjes voor ontmoeting en gesprek.

De toegang naar de inkomdeur in betondallen wordt ook best vervangen door kasseien. We stellen hiervoor het gebruik van herbruikkasseien.

6.3 TERUGKERENDE ONDERHOUDSWERKEN

6.3.1 ONDERHOUD VAN DE GOTEN

Frequentie: halfjaarlijks

Uitvoerder: Eigen dienst gemeente Boechout of aangestelde onderhoudsfirma

Omschrijving: Een afdoende onderhoud van de goten van de kerk is noodzakelijk om in de toekomst een goede afwatering te garanderen en waterinfiltratie in muren te vermijden. De goten zijn tijdens de afgelopen restauratiewerken vernieuwd en verbreed. Echter is in het verleden gebleken dat voornamelijk door de vervuiling van duiven plantengroei ontstond en de goten overliepen. Om dit probleem in de toekomst te vermijden zullen de duiven regelmatig gevangen moeten worden, de nesten verwijderd en de goten tijdig uitgekuist. Voornamelijk de zalinggoten dienen hierbij in het bijzonder geïnspecteerd te worden.

6.3.2 ONDERHOUDSSCHILDERWERK VAN HET BUITENSCHRIJNWERK

Frequentie: ca. alle 10 jaar

Uitvoerder: Externe firma

Omschrijving: Het schilderen van het houten buitenschrijnwerk (luiken, deuren, dakgoten, etc.) dient herhaald te worden, teneinde de houten elementen in goede staat te blijven bewaren. De schilderwerken zullen uitgevoerd worden in dezelfde kleur en in een verf met dezelfde samenstelling als de bestaande.

6.3.3 ONDERHOUDSSCHILDERWERK VAN HET METAALWERK

Frequentie: ca. alle 10 jaar

Uitvoerder: Externe firma

Omschrijving: Het schilderen van de gevelankers en van de ankers in het timmerwerk. Evenals het schilderen van het gietijzeren hekwerk dat fungeert als kerkhofafsluiting. De schilderwerken zullen uitgevoerd worden in dezelfde kleur en in een verf met dezelfde samenstelling als de bestaande.

6.3.4 ONDERHOUD EN OLIESMERING VAN OPENGAANDE RAMEN EN DEUREN

Frequentie: jaarlijks

Uitvoerder: Eigen dienst gemeente Boechout

Omschrijving: Alle opengaande ramen en deuren dienen afdoende onderhouden en gesmeerd te worden. Ook de poorten van het hekwerk rondom het kerkhof dienen gesmeerd te worden.

6.3.5 POETSEN VAN DE RAMEN

Frequentie: nog vast te stellen

Uitvoerder: Externe firma

Omschrijving: De voorzetbeglazing zal aan de buitenzijde gekuist worden met water. Er dient op toegekeken dat de onderhoudsproducten die voor het kuisen van de ramen gebruikt worden, geen negatieve invloed hebben op ramen. De gebrandschilderde glasramen worden aan de binnenzijde droog gekuist. Ook dienen de condensgoten gecontroleerd en ontdaan te worden van stof, gruis en spinraggen. Propere condensgoten zullen leiden tot een goede afwatering en dit is cruciaal om eventuele vochtschade op interieurelementen te vermijden. Dit werk dient door een gespecialiseerde firma uitgevoerd te worden.

De glaspanelen zelf dienen best gereinigd te worden door een restaurateur.

We raden enkel aan om de directe omgeving zoals stoffige muurdelen rond de ramen, spinnewebben voorzichtig weg te nemen met een ragebol.

6.3.6 POETSEN VAN HET INTERIEUR

Frequentie: maandelijks

Uitvoerder: Externe firma / Kerkfabriek

Omschrijving: Het interieur van de kerk dient voldoende onderhouden te worden. Zouten die neergevallen zijn dienen zo spoedig mogelijk verwijderd te worden door opborstelen dit om de ontwikkeling van oppervlakteschimmel te verwijderen.

Vloeren worden snel vuil, vooral bij regen en bij winterse toestanden wanneer strooizouten naar binnen gebracht worden via de schoenen.

Voetmatten en vloerputten stofzuigen.

Kleine voorwerpen als kandelaars, bloempotten, ed. nooit rechtstreeks op de vloer plaatsen. Ze kunnen corrosie, kaarsenvetvlekken en vochtkringen veroorzaken.

Vloeren dienen best gestofzuigd te worden gezien het vele stof en gruis dat via de schoenen wordt binnen gebracht. Bezems verspreiden het stof over de ganse ruimte. In geval met water geveegd wordt dan dienen er uitgewrongen opneemvodden gebruikt te worden. Nooit schuren of met veel water reinigen. Water dat onder de meubels terecht komt krijg je er niet meer van onder.

6.3.7 ONDERHOUDSSCHILDERWERK VAN BINNENMUREN EN PLAFONDS

Frequentie: ca. alle 20 jaar

Uitvoerder: Externe firma

Omschrijving: De schilderwerken van het interieur zullen uitgevoerd worden in dezelfde kleuren en in een verf met dezelfde samenstelling als de laag die geplaatst zal worden bij de restauratie van het interieur.

Voorafgaand aan elke onderhoudsbeurt dient het pleisterwerk op hechting gecontroleerd te worden.

Controle van de muurschilderingen door een gespecialiseerde restauratiefirma die eventueel onmiddellijk de nodige interventies kan uitvoeren.

Regelmatig dienen plafonds en muren gecontroleerd op vocht.

6.3.8 ONDERHOUD KERKHOF SITE

Frequentie: seizoensgebonden

Uitvoerder: Eigen dienst gemeente Boechout + externen

Omschrijving: Het bezinningspark dient voldoende onderhouden te worden, zodat het park verzorgd blijft en er minder kans is op vandalisme. De beplanting dient gesnoeid te worden, het gras gemaaid, de graven gecontroleerd op eventuele gebreken, onderhoud van de paden, verwijderen van afvalmateriaal, enz. Ook dienen de behouden graven voldoende gecontroleerd te worden op ontbrekende elementen, schadegevallen, vandalisme, enz. Het onderhoud van de graven kan ook gebeuren via een oprichting van een systeem met peter-/meterschap.

6.3.9 ONDERHOUD VAN DE TECHNISCHE INSTALLATIES

Frequentie: jaarlijks

Uitvoerder: Externe firma

Omschrijving: Regelmatig nazicht van de elektrische installaties en de bliksemafleider door een erkend controleorganisme is cruciaal voor een duurzaam onderhoud. Regelmatige inspectie en onderhoud van het verwarmingssysteem door een opgeleide techniker is noodzakelijk om de installatie afdoende te laten werken en af te stellen.

6.3.10 ONDERHOUD VAN INTERIEURELEMENTEN

Frequentie: 5-jaarlijkse controle door Monumentenwacht-Interieur

Uitvoerder: Externe firma

Omschrijving: Meubels en interieurelementen kunnen allerhande gebreken vertonen :

- afschilferende vernis, verf, polychromie.
- loskomend metaalwerk (bladgoud, koper, ...)
- structurele schade (gebroken voetstukken, decoratieve elementen, ...)
- nieuwe boorgaatjes en houtmeel wijzen op actieve insectenaantasting.

Hiervoor wordt best hulp gevraagd aan gespecialiseerde restaurateurs.

In geen geval water gebruiken of stofdoeken die een schurend effect hebben en stof eerder in de hoekjes duwen dan het weg te nemen.

Nooit vergulde elementen afstoffen.

Nooit zelf geboend hout zelf in de was zetten.

Meubels en beelden kunnen ook textiel bevatten wat zeer gevoelig is voor reiniging. Vele beelden zijn in diverse materialen gemaakt (hout, natuursteen, gips) en vele hebben een gekleurde polychrome afwerking gekregen. Deze materialen bepalen in grote mate hoe ze moeten onderhouden worden.

In elke kerk hangen schilderijen. Dit erfgoed vraagt een bijzondere behandeling want schilderijen en hun lijstwerk zijn erg kwetsbaar en zijn ook gevoelig voor schade bij schoonmaak.

We raden dan ook aan om de reiniging over te laten aan gespecialiseerde restaurateurs.

We willen ook nog verwijzen naar de uitgave "Schoon schip?", een handleiding voor het courant onderhoud van waardevolle kerkinterieurs, uitgegeven door Monumenten en Landschappen Vlaanderen en de vijf Vlaamse Provincies in 2001.

7. OPVOLGING EN EVALUATIE

7.1 EVALUATIE

De opvolging en evaluatie van het beheersplan, is de taak van de kerkfabriek en het gemeentebestuur van Boechout. Er wordt voorgesteld om jaarlijks minstens 1 keer een overlegvergadering te plannen, om de opvolging van het beheersplan (zijnde de beheersvisie en beheersmaatregelen) te bespreken. Een officiële beheerscommissie samenstellen lijkt weinig opportuun, gezien de site waarop het beheersplan betrekking heeft, toebehoort aan één eigenaar.

Om de 3 jaar wordt best een evaluatievergadering gehouden omtrent het beheersplan. Deze evaluatie geschiedt het best aan het begin en in het midden van een legislatuur van het gemeentebestuur. Tijdens deze vergadering is de aanwezigheid van de volgende partijen vereist: de eigenaar (min. 1 vertegenwoordiger van de gemeente Boechout), de gebruikers (min. 1 vertegenwoordiger van de kerkfabriek) en een expert (min. 1 vertegenwoordiger van het architectenbureau / studiebureau / erfgoedconsulent).

Het beheersplan zal regelmatig worden geëvalueerd en zo nodig worden geactualiseerd. De concrete onderhoudswerken zullen worden bijgesteld na uitvoering van de restauratiewerken. Voor het verdere onderhoud van de Sint-Jan-in-d'Oliekerk, zullen erfgoedpremies volgens standaardprocedure of bijzondere procedure worden aangevraagd.

Na beëindigen van elke restauratiefase, zal een verslag van de uitgevoerde werkzaamheden overgemaakt worden. Het verslag wordt opgemaakt door de ontwerper en wordt uiterlijk 6 maanden na het beëindigen van de werken door de eigenaar aan het agentschap Onroerend Erfgoed overgemaakt.

7.2 STAPPENPLAN - FASERING

Hieronder wordt een niet-limitatief overzicht gegeven van de te verwachten onderhoudswerken in de loop van de volgende 20 jaar. Onvoorziene herstellingswerken, zoals stormschade, vandalisme, enz. kunnen niet op voorhand ingeschat worden en zijn bijgevolg niet opgenomen in dit overzicht.

Enkel de onderhoudswerken die rechtstreeks betrekking hebben op het monument worden vermeld. Er wordt dus geen rekening gehouden met het onderhoud van de technieken of het voorzien van nieuwe bouwdelen.

Fase I : restauratie van de daken : reeds uitgevoerd en opgeleverd.

Fase II :

Perceel 1 : exterieur + riolering + beveiligingsglas + kerkhofafsluiting.

Perceel 2 : glas-in-lood
Perceel 3 : aanleg kerkhof.

Fase III :
Perceel 1 : HVAC
Perceel 2 : electriciteit, inbraak- en brandalarm
Perceel 3 : interieur
Perceel 4 : meubilair en kunstwerken
Perceel 5 : archeologie interieur kerk nav. HVAC

Na goedkeuring van het beheersplan zal er overgegaan worden tot het verder uitwerken van de restauratiedossiers zoals hoger beschreven.

2018 : goedkeuring van het beheersplan
2018-19 : opmaak dossiers fase II. Indiening en goedkeuring en opname op de wachtlijst.
2020-21 : opmaak dossiers fase III. Indiening en goedkeuring en opname op de wachtlijst.
2021-22 : uitvoering fase II.
2022-23 : uitvoering fase III.

Na uitvoering van de verschillende restauratiefases, zal het beheersplan geëvalueerd en eventueel bijgesteld worden.

Van alle periodieke onderhoudswerken zal er een verslag opgemaakt worden, hetzij door Monumentenwacht, hetzij door de desbetreffende aannemer of de ontwerper/bouwheer. Alle verslagen worden door de bouwheer overgemaakt aan het agentschap Onroerend Erfgoed. De bouwheer houdt de verslagen ook zelf bij in een logboek. Deze verslagen omvatten: de datum van uitvoering, de aard van de werkzaamheden, de plaats van uitvoering, met aanduiding van de plaats op planmateriaal en enkele ondersteunende foto's van voor en na de werkzaamheden om het resultaat te kunnen beoordelen.

8. BIJLAGEN

Bijlagen	Niet van toepassing (niet bijgevoegd)	Bijgevoegd (nummering!)
Perimeter van gebied waarvoor het beheersplan wordt opgemaakt (met schaal en noordpijl)		Bijlage 1
Lijst van premiegerechtigde werken		Punt 6.1
Lijst van handelingen waarvan de uitvoering vrijgesteld zal zijn		Punt 6.1
Lijst van ZEN-erfgoed met aanduiding op kaart	X	
Lijst van open erfgoed met aanduiding op kaart	X	
Lijst van ontsluitingswerken voor open erfgoed die in aanmerking komen voor een premie met aanduiding op kaart	X	
Lijst van werken aan bomen en struiken waarvoor toelating nodig is	X	
Lijst van cultuuroederen die in aanmerking komen voor een premie		Bijlage 6
Lijst van premiegerechtigde werken aan een orgel dat dateert van na WOI	X	
Lijst van handelingen waarvoor CBS niet kan oordelen dat ze van die aard zijn om wezenlijke eigenschappen van een DG/SG te verstoren	X	
EXTRA BIJLAGEN		
Beschermingsbesluit van 22/03/1993		Bijlage 2
Beschermingsbesluit van 24/10/1995		Bijlage 3
Inventaris van het bouwkundig erfgoed		Bijlage 4
Foto's en plannen van het goed in zijn context		Bijlage 5
Inventaris van de erfgoedelementen		Bijlage 6
Rapport Monumentenwacht		Bijlage 7
Plannen bestaande en nieuwe toestand		Bijlage 8

Opgemaakt door Pajo Plan Architecten ism. Erfgoeddeskundige Johan Grootaers op datum van 6 oktober 2017.

Herman Cornelis
Restauratie-architect
Pajo Plan Architecten

Ism.

Johan Grootaers
Erfgoedexpertise